

PHILIP YANCEY

PHILIP YANCEY

NÁVRÁT DOMŮ

PROČ
SE OBTĚŽOVAT
S CÍRKVÍ?

Philip Yancey

PROČ
SE OBTĚŽOVAT
S CÍRKVÍ ?

NÁVRÁT DOMŮ

První vydání © Návrat domů, Praha 2003

Originally published in the U.S.A. under the title
CHURCH: WHY BOTHER?

Copyright ©1998 by Philip D. Yancey
Grand Rapids, Michigan

Zondervan, Grand Rapids, Michigan, U.S.A.

Veškerá práva českého překladu vyhrazena. Žádná část této knihy
nesmí být v jakékoli formě publikována bez písemného svolení
vydavatele.

Všechny biblické citáty, není-li uvedeno jinak, jsou převzaty
z Českého ekumenického překladu (ČBS 1985).

Překlad: © Alena Švecová

Obálka: © JanAltonDesign, Alena Nievaldová, ak. mal.

Foto na obálce: © Rostislav Matulík

ISBN 80-7255-089-6

Návrat domů, Plzeňská 166, 155 00 Praha 5

www.navrat.cz

*Je to stará velká loď, Bille.
Skřípá, houpe se a kolébá
a občas se ti z ní chce zvracet.
Ale doplují tam, kam míří.
Vždycky tam doplula
a vždycky tam doplují,
až do konce věků – s tebou nebo bez tebe.*

*J. F. Powers
(Wheat that springeth green)*

Proč se obtěžovat s církví?

V Georgii, kde jsem vyrůstal, církev určovala můj život. Věrně jsem každou neděli dopoledne a večer a také ve středu večer navštěvoval bohoslužby, nemluvě o prázdninové biblické škole, aktivitách mládeže, „evangelizacích“, misijních konferencích a dalších příležitostech, kdy tam byly otevřené dveře. Na svět jsem se díval čůčkami z katedrálního skla: církev mí říkala, co si mám myslet, čemu mám a nemám věřit a jak se mám chovat.

Na střední škole jsem chodil do církve, která se scházela v betonové budově na pozemku bývalé farmy s poníky. Dosud tam stálo několik stájí, zaneřádkovaných senem, a jednoho nedělního rána největší z těchto budov zachvátil požár. S rámysem přijeli hasiči, diakoni ve spěchu odstraňovali harampádí a odvíjeli hadice, zatímco my ostatní jsme všichni stáli kolem a dívali se, jak k obloze stoupají oranžové plameny, přičemž nám tváře žhnuly žárem. Poté jsme se zasmušile vrátili do modlitebny, prosycení vůní ze spálené slámy a dřeva, a poslouchali improvizované kázání o pekelném ohni, který, jak nás kazatel ujišťoval, je sedmkrát žhavější než ten, jehož jsme právě byli svědky.

Tento obraz žil v mé mysli dlouho, protože jsem chodil do církve „pekelného ohně a síry“. Vnímali jsme sami sebe jako maličkou hrstku ve světě plném nebezpečí. Nepatrný krok vedle by nás mohl odvést z bezpečí

do zuřivých pekelných plamenů. Církev nám jako hrad nabízela ochranu před děsivým světem venku.

Moje výlety do tohoto okolního světa, zejména na státní střední škole, mi vynesly několik trapných chvil. Pamatuji si, jak strašně jsem se styděl, když jsem na hodině rétoriky před celou třídou uváděl zbožné důvody, proč s nimi nemůžu jít na hollywoodské zpracování *Othella*. A ještě teď dokážu citovat sarkastická slova našeho učitele biologie, jak třídě vysvětloval, proč moje 20ti stránková ročníková práce nezasadila zdrcující úder Darwinově 592 stránkové knize *O původu druhů*.

Přesto si také vybavuji pocit uspokojení, který jsem čerpal z toho, že patřím k pronásledované menšině. Blahopřáli jsme si, že žijeme „ve světě“, ale nejsme „z něho“. Připadal jsem si jako špion, který pevně drží cenné tajemství, o němž ví jen několik dalších. „V tomto světě nejsem doma, jenom tudy procházím,“ zpívali jsme. Během dětství a raného dospívání jsem k církvi necítil téměř žádný odpor. Představovala pro mě záchranný člun, který mě nesl oceánským vlnobitím rozbouřeného světa.

Naše církve se zamračeně dívala na takové aktivity, jako bylo bruslení na kolečkových bruslích (příliš podobné tancování), hru v kuželky (v některých hernách prodávají tvrdý alkohol), chození do kina a čtení nedělních novin. Tuto silnou hradbu vnějších pravidel církev vystavěla proto, aby nás ochránila před hříšným okolním světem, a svým způsobem se jí to dařilo. Dnes bych kteroukoli z těchto činností mohl dělat s čistým svědomím, ale vím, že právě přísnost fundamentalismu mě uchránila před většími problémy. Nekompromisní

zákonictví zužuje hranice možných odchylek: například jsme se občas vkradli do kuželkářské herny, ale ani by nás nenapadlo dotknout se tvrdého alkoholu nebo drog.

Později jsem však některá jejich pravidla začal vnímat jako zcela nepodstatná a některá jako vyloženě špatná. Na dalekém jihu Spojených států byl rasismus nedílnou součástí církevní subkultury. Pravidelně jsme z kazatelny slyšal, že černoši – a obvykle byli nazýváni jiným slovem – skoro ani nejsou lidé, jsou nevychovatelní a Bohem prokletí, aby byli „služebnou“ rasou. Téměř každý v naší církvi považoval Martina Luthera Kinga mladšího za „typického komunistu“; jásalí jsme, kdykoli ho nějaký jižanský šerif uhodil obuškem nebo zavřel do vězení.

Náboženství založené na vnějších věcech je snadné odvrhnout – a právě to jsem na nějaký čas udělal. Když jsem sám začal poznávat, jak chutná okolní svět, odmítl jsem zákonické prostředí svého dětství. Slova, která používali, mi najednou začala připadat falešná, asi jako orwellovská newspeak. Mluvili o Milosti, ale žili pod Zákonem; mluvili o lásce, ale projevovali známky nenávisti. Naneštěstí když jsem vybědl z jižanského fundamentalismu, odvrhl jsem nejen skořáпку pokrytectví, ale také jádro víry.

OPĚRNÉ PILÍŘE

Teď chápu, že fundamentalismus Dalekého Jihu mého dětství představoval mnohem víc než jen místo uctívání nebo duchovní společenství. Bylo to kontrolované prostředí, subkultura. Poznal jsem, že nelítostná církev, plná ohnivého odsuzování a prostá pokory a jakékoli známky tajemna, zablokovala mou víru na mnoho let. Stručně řečeno, křesťanství mě oddělovalo od Krista.

Od té doby neustále stoupám zpět k víře a zpět k církvi. Můj návrat k víře je dlouhý příběh, který se zde neodvažuji začít vyprávět. Tato drobná knížka se spíš zaměřuje na ostrou a prostou otázku: Proč se obtěžovat s církví?

Opravdu je církev pro věřícího křesťana nezbytná? Winston Churchill jednou řekl, že k církvi přistupuje jako opěrný pilíř: podpírá ji zvenčí. Tuto strategii jsem se nějaký čas snažil uplatňovat poté, co jsem upřímně uvěřil jejímu učení a odevzdal se Bohu. Nejsem sám. Těch, kdo chodí v neděli do kostela, je mnohem méně než těch, kteří tvrdí, že následují Krista. Někteří z nich by mohli vypravovat podobný příběh jako já: svými dřívějšími zkušenostmi s církví se cítí být podvedeni nebo dokonce zrazeni. Jiným prostě „církev nic nedává“. Následovat Ježíše je jedna věc; následovat v neděli dopoledne jiné křesťany do modlitebny je něco docela jiného. Proč se s tím obtěžovat? Básnířka Anne Sextonová to vyjádřila takto:

Do rukou mu hřeby zarazili.

A pak, pak si všichni klobouk nasadili...

Když přemýšlím o své cestě, vidím, že mě od církve oddělovalo několik překážek. Tou první bylo pokrytectví. Ateistického filozofa Friedricha Nietzscheho se jednou zeptali, proč má ke křesťanům tak negativní vztah. Odpověděl: „Já bych v to jejich spasení věřil, kdyby vypadali trochu víc jako lidé, kteří byli spaseni.“

Poznamenan absolutistickým fundamentalismem svého dětství jsem i já přistupoval k církvi ostražitě. V neděli dopoledne se křesťané oblékali do hezkých šatů a usmívali se na sebe, ale já jsem z vlastní zkušenosti věděl, že tato fasáda může zastírat méně šlechetného

ducha. Automaticky jsem se bouřil proti všemu, co zavánělo pokrytectvím, až mě jednoho dne napadla otázka: „Jak by církev vypadala, kdyby tam byl každý jako já?“ Náležitě zahanben jsem se místo na všechny ostatní začal soustředit na svou vlastní duchovnost.

Dospěl jsem k názoru, že nejvyšším soudcem pokrytectví v církvi je Bůh; tento soud tedy nechám v Božích schopných rukou. Začal jsem být uvolněnější a mírnější a dokázal jsem víc odpouštět druhým. Konec konců kdo má dokonalého manželského partnera a dokonalé rodiče nebo děti? Nezříkáme se instituce rodiny, i když má různé nedostatky – tak proč se zříkat církve?

Další překážka, kterou jsem musel překonat, byla svou povahou kulturní. „Církve hledajících“ ještě nebyly vynalezeny, a já jsem zjistil, že jedenáctá hodina nedělního dopoledne je divně nepodobná kterékoli jiné hodině v týdnu. Nikdy jindy jsem třicet až čtyřicet minut neseseděl na židli s rovným opěradlem a neposlouchal, jak mi někdo přednáší. Nikdy jindy jsem nezpíval písně napsané před jedním nebo dvěma stoletími. Ztotožnil jsem se s jedním příbuzným Flannery O'Connorové, který začal chodit do církve, protože bohoslužba tam byla „tak strašná, že musel být ještě nějaký jiný důvod, proč tam lidé chodí“.

O'Connorová také napsala, že dbala na to, aby každé ráno byla u svého psacího stolu – pro případ, že by ji napadla nějaká myšlenka, aby ji tam mohla přijmout. Od církve odpadlá katolička Nancy Mairsová píše ve svých pamětech *Ordinary Time* (Obyčejný čas), že se do církve vrátila tak trochu podobně. I když si nebyla jista ohledně víry v Boha, začala opět chodit na mše, aby připravila „prostor, do něhož se víra bude moci

vlít“. Poznala, že člověk ne vždy chodí do církve s vírou v ruce. Spíš tam chodí s otevřenýma rukama a církev je někdy naplní.

Mně samotná struktura církve v naplnění rukou bránila. Líbilo se mi v malých skupinkách, kde lidé mluvili o svém životě, probírali otázky víry a společně se modlili. Naproti tomu formální církevní bohoslužba, se svou neměnnou rutinou, opakováním, zástupy lidí, bulletiny a oznámeními, se svými pravidly kdy povstat a kdy se posadit, mi vadila. Čím déle zůstanete mimo církev, tím podivnější vám připadá a bylo jasné, že jsem si odvykl.

Pomáhalo mi číst si úvahy C. S. Lewise a dalších významných křesťanů, kteří chtěli uctívat Boha, ale církev vnímali spíš jako překážku než jako pomoc. Například držitelka Pulitzerovy ceny Annie Dillardová své církevní společenství jednou popsala takto:

Týden co týden mě dojímal žalostnost sakristie pokryté holým linoleem, kterou ani sebevětší množství květin nemohlo rozveselit a zútulnit, strašný zpěv, který jsem tak milovala, unavené čtení z Bible, rozvleklá prázdnota a rozbředlost liturgie, děsivá bezmyšlenkovitost kázání a mlha ponuré nesmyslnosti, pronikající celek, který existoval bok po boku – a pravděpodobně byl příčinou – zázraku toho, že jsme přicházeli, vraceli se a vytrvale se týden co týden objevovali.

I teď, když píšu tato slova, se musím zastavit a údivem zavrtět hlavou. Když si vzpomínám na své rozpoložení mysli z doby před více než dvaceti lety, překvapuje mě, s jakým podrážděním jsem tyto záležitosti vnímal, když mi bylo něco přes dvacet. Zase jsem si přivykl a za léta církevní rutiny mi právě ta rutina, která mě

kdysi tak popuzovala, připadá stejně pohodlná, jako když vklouznu do starých, vyšlapaných bot. Teď se mi ty staré písně líbí, vím, kdy mám stát a kdy sedět, poslouchám oznámení, protože obsahují aktivity, které mě zajímají. Přesto se nutím k vzpomínkám, jak jsem se cítil tehdy, protože vím, že pro mnohé lidi je církev i nadále těžko překonatelnou kulturní překážkou.

Co změnilo můj postoj k církvi? Skeptik by mohl říci, že jsem v průběhu doby snížil svá očekávání nebo že jsem si na církev prostě „zvykl“, tak jako jsem si po řadě neúspěšných pokusů zvykl na operu. Přesto mám pocit, že tu hraje roli ještě něco jiného: církev ve mně naplňuje potřebu, která jinak být naplněna nemohla. Svátý Jan od Kříže napsal: „Ctnostná duše, která je sama... je jako osamocený žhavý uhlík. Bude spíš chladnout, než aby se znovu rozhořel.“ Myslím, že má pravdu.

Křesťanství není čistě intelektuální, vnitřní víra. Je možné ho prožívat jen ve společenství. Snad z tohoto důvodu jsem to s církví nikdy úplně nevzdal. Někde hluboko vnímám, že církev obsahuje něco, co zoufale potřebuji. Kdykoli na nějaký čas církev opustím, zjišťuji, že tím trpím já. Moje víra ochabuje a znovu kolem mě narůstá tvrdá skořápka bez lásky. Chladnu, místo abych se rozhoříval. Moje výlety z církve tak vždycky skončily zpátky v církvi.

Dnes, navzdory mé pestré minulosti, pokud jde o vztah k církvi, si život bez ní stěží dovedu představit. Když jsme se s manželkou přestěhovali do jiného státu, najít si církev bylo jednou z našich nejnaléhavějších priorit. Když jsme zmeškali nedělní bohoslužbu, pociťovali jsme prázdno.

Jak jsem se ze skeptika vůči církvi stal jejím obhájcem, z diváka účastníkem? Dokážu určit, co rehabilitovalo můj postoj k církvi? Odpověděl bych tak, že během let jsem poznal, co mám v církvi hledat. V dětství jsem ohledně církve neměl na vybranou o nic víc než v otázce, do jaké školy budu chodit. Později jsem si, pokud šlo o církev, vybíral hodně a zkoušel nejdřív jednu a pak jinou. Tento proces mě poučil, že klíč k nalezení správné církve je ve mně. Šlo o *způsob, jakým se dívám*. Jakmile jsem se naučil, jak se dívat, přestalo tolik záležet na tom, do jaké denominace budu patřit.

V církvi jsem se naučil dívat se vzhůru, kolem sebe, ven a do sebe. Tento nový způsob pohledu mi pomohl přestat církev pouze tolerovat a místo toho se učit ji milovat.

Tyto postřehy zde předkládám s plným vědomím toho, že někteří lidé – například ti, kteří žijí v malých městech – nemají na vybranou mezi mnoha církvemi. Přesto věřím, že způsob pohledu může u každého z nás proměnit naše chápání toho, čím má církev být. Jakmile si osvojíme správné vidění církve, můžeme jako účastníci přispět k tomu, aby se stala místem, jakým ji chtěl mít Bůh.

POHLED VZHŮRU

Dříve jsem k církvi přistupoval v pozici náročného spotřebitele. Bohoslužbu jsem vnímal jako představení. Dejte mi něco, co se mi líbí. Bavte mě.

O lidech, jako jsem byl já, Søren Kierkegaard napsal, že mají sklon považovat církev za určité divadlo: sedíme v hledišti, pozorně sledujeme herce na pódiu, na něhož se soustředí každé oko v sále. Když jsme dostatečně pobaveni, projevíme svou vděčnost potleskem

a jáсотem. Církev by však měla být opakem divadla. V církvi je *Bůh* divákem našeho uctívání. Duchovní by zdaleka neměl hrát hlavní roli a spíše by měl fungovat asi jako náповěda, nenápadný pomocník, který sedí vedle pódia a šeptem napovídá účinkujícím.

Nejvíc záleží na tom, co se děje v srdcích členů církevního společenství, a nikoli mezi herci na jevišti. Z bohoslužby bychom neměli odcházet s otázkou „Co jsem získal?“, spíše bychom se měli ptát: „Líbilo se Bohu to, co se dělo?“ Teď se při bohoslužbě snažím dívat vzhůru, směřovat svůj pohled za stupínek, k Bohu.

Tato změna pohledu mi pomohla vyrovnat se s nedostatkem obdarování, s nímž se setkávám v různých církvích. Ve snaze odklonit světla od duchovního se některé církve snaží zapojit do bohoslužby mnoho laiků. Skládají písně a píší básně, hrají miniaturní divadelní hry, zpívají v triu, vyrábějí plakáty, vyjadřují se scénickým tancem. Přiznávám, že podle objektivních estetických měřítek a dokonce i podle subjektivních měřítek „pobídek k uctívání“ mnohé z těchto pokusů mému vlastnímu uctívání Boha příliš nepomáhají. Postupně mi však došlo, že divákem, na kterém záleží nejvíc, není shromáždění, nýbrž Bůh.

Snažím se vzít si ponaučení od C. S. Lewise, který napsal o své církvi tato slova:

Značně se mi nelíbily jejich oslavné písně, které jsem považoval za texty pátého řádu složené na hudbu šestého řádu. Postupem času jsem však uviděl jejich velkou cenu... Uvědomil jsem si, že tyto písně (které jsou jen hudbou šestého řádu) zpívá v protější lavici s oddaností a užitkem starý svatý v perkách, a člověk si pak uvědomí, že není

hoden tyto boty čistit. Člověka to vytáhne z jeho osamělé domýšlivosti.

Církev neexistuje především proto, aby přinášela zábavu, povzbuzovala citlivost, budovala vědomí vlastní hodnoty nebo usnadňovala přátelství, nýbrž proto, aby uctívala Boha; když v tom selhává, selhává úplně. Poznám jsem, že duchovní, hudba, svátosti a další „okrasy“ bohoslužby, jsou pouhými podněty, které mají napomáhat ke konečnému cíli, jímž je kontakt věřících s Bohem. Když o této skutečnosti někdy pochybuji, vracím se zpátky a čtu si Starý zákon, který věnuje konkrétním pokynům ohledně uctívání ve stánku setkávání a v chrámu téměř tolik místa jako Nový zákon Kristovu životu. Vezmeme-li Bibli jako celek, je jasné, že klade důraz na to, co se líbí Bohu – to je konec konců hlavní obsah uctívání. Uctívat Boha, říká Walter Wink, znamená pamatovat na Toho, kdo vlastní dům.

V kostele se jako divák mohu dívat směrem ke stupínku, nebo se mohu dívat vzhůru, k Bohu. Týž Bůh, který se namáhá upřesňovat starověkým Izraelcům detaily ohledně zvířecích obětí, jim později řekl: „Nevezmu si býčka z tvého domu, kozly ze tvých ohrad. Všechna lesní zvěř mi patří i dobytek na tisíci horách.“ Tím, jak se soustředili na vnější součásti uctívání, jim úplně unikla podstata věci: Bohu šlo o oběť srdce, o vnitřní postoj podřízenosti a díkůvzdání. Když teď chodím do církve, snažím se zaměřovat na vnitřního ducha, místo abych ze své lavice vykonával jako divadelní kritik estetické soudy.

Účastnil jsem se římskokatolických a ruských pravoslavných bohoslužeb, které se naprosto vzpírají spo-

třební mentalitě, jež převažuje v Americe. Většina katolických bohoslužeb snižuje důraz na kázání, „homilii“, a jen málo kněží z těch, které jsem slyšel, by dobře obstálo v kazatelské soutěži. Když se ptám na tuto slabinu, odbývají to pokrčením ramen. Pro ně je ústředním bodem bohoslužby svátost přijímání či mše; kněží tam slouží jako nápověda.

V ruských pravoslavných církvích kněží ani nemluví jazykem lidí, protože jen málokterý věřící rozumí staroslověnštině, určené pro bohoslužbu. Sbory zpívají poselství evangelia a mnohé bohoslužby se bez kázání obejdou úplně. Důležité je uctívání Boha: i zde kněz, ikony, církevní architektura, kadidlo a zpěváci slouží jako nápověda.

Z mnoha důvodů uctívám Boha dál v rámci protestantské tradice, která klade větší důraz na Boží slovo zvěstované z kazatelny. Už mě ale tolik netrápí hudební styl, řád bohoslužby a další „okrasy“ církve, jako mě trápily v době mého konzumního přístupu k církvi. Když jsem se soustředil na vnější věci, a nikoli na cíl uctívání – setkání s Bohem – přicházel jsem o to nejdůležitější poselství ze všech.

POHLED KOLEM

V počátcích své cesty zpět k církvi jsem dělal tu chybu, že jsem záměrně vyhledával církevní společenství složená z lidí, jako jsem já. Hledal jsem církevní sbor mé vzdělanostní úrovně, mých biblických znalostí a podobného vkusu ohledně písní a liturgie, jako mám já. Paradoxně jsem opakoval chybu církve svého dětství, která se snažila potřit jakoukoli známku různosti. Tato církev nepřijímala nikoho jiné barvy pleti, zesměšňovala emotivní styl uctívání v černošských církvích

na druhém konci města a brojila proti letničním a dalším věřícím, kteří měli odlišný názor na duchovní dary. V důsledku toho jsme měli ochuzenou, škrobenou formu uctívání.

V šedesátých letech 20. století Martin Luther King ml. říkal (citoval Billyho Grahama), že jedenáctá hodina v neděli dopoledne je nejsegregovanější hodinou v Americe, a Jesse Jackson teď může tento výrok klidně opakovat. Různorodost uctívání se příliš nezvýšila – odborníci na růst církve před ní dokonce varují. Vláda a průmysl ve snaze odčinit křivdy minulosti experimentují s plány na podporu vyššího zastoupení menšin a se systémy kvót, ale nikdy jsem neslyšel o tom, že by podobný plán na zvýšení podílu menšin vyhlásila nějaká církev.

Ačkoli jsem za posledních několik desítek let navštívil řadu církví, většina toho, co jsem se o církvi dozvěděl, pochází z LaSalle Street Church v centru Chicaga. LaSalle zakoušela stejný střet ohledně stylu uctívání, stejné problémy s financemi a byla tu stejná směs oddaných a méně oddaných křesťanů, jako lze najít ve většině církví. Vůbec to nebylo dokonalé církevní společenství. Když se teď však podívám zpět na těch třináct let, které jsem tam strávil, vidím, že mě v několika důležitých ohledech vyučila v tom, čím by církev mohla a měla být.

Když jsem začal chodit do LaSalle Street Church, smířil jsem se s církví jako s nutnou součástí duchovního života. K mému překvapení se nedělní dopoledne brzy stalo něčím, na co jsem se těšil, místo abych se toho děsil. Proč? Připisuji to té úžasné směsici lidí, kteří do LaSalle chodili. Naučil jsem se tam dívat se vzhůru

a také kolem sebe. Uctíval jsem Boha mezi lidmi, kteří rozhodně nebyli jako já.

Tato církev se scházela v půli cesty mezi nejbohatšími a nejchudšími čtvrtěmi Chicaga. O dva bloky na východ leželo Gold Coast, kde je průměrný příjem více než 50 000 dolarů; o dva bloky na západ leželo sídliště Cabrini-Green, jehož obyvatelé mají průměrný příjem nižší než 3 500 dolarů. LaSalle se snažila působit mezi těmito dvěma čtvrtěmi jako „most“. Kazatelem tam byl muž jménem Bill Leslie. Podobně jako já vyrostl ve fundamentalistickém a rasistickém prostředí. Býval předsedou studentské rady na přísně segregované Univerzitě Boba Jonese a jeho tchán působil v segregačně orientovaném guvernéřském tažení Lestera Maddoxe v Georgii. Možná právě v reakci na tuto minulost učinil Bill rasové smíření prvořadým cílem své církve.

LaSalle byla prvním církevním společenstvím, které mi dalo zakusit širokou rozmanitost. V neděli ráno dobrovolníci připravovali zdarma snídani pro starší občany, z nichž mnozí pak zůstali na bohoslužbu; zjistil jsem, že vůně sušenek a šunky je pro modlitebnu velkým přínosem. Polovina z těchto starších lidí byli Afroameričané, druhou polovinu tvořili běloši. Když bylo ráno chladno, zašli na snídani i někteří bezdomovci a ti-to návštěvníci se někdy natáhli na lavice a hlasitě tam při dopolední bohoslužbě chrápali.

Do sboru patřili i postgraduální studenti, zapsaní na doktorandské studium na prestižních školách, jako je Severozápadní a Chicagská univerzita, a lékaři, právníci a další vzdělaní odborníci. Kdykoli jsem tam učil v nedělní škole nebo příležitostně kázal, tato směs mě nutila udržovat evangelium na prosté úrovni. Dávají

moje slova smysl žebračce stejně jako studentovi teologie?

Začal jsem žasnout nad schopností evangelia promlouvat zároveň k bohatým odborníkům i k nevzdělaným lidem ulice. Také jsem se začal těšit na církev jako na místo, které mě obklopovalo lidmi jinými než já. Na povrchu jsme neměli mnoho společného; naše oddanost Ježíši nás ale spojovala v mnohém.

Jednou jsem se zúčastnil víkendového pobytu pod vedením Scotta Pecka, který sezval deset židů, deset křesťanů a deset muslimů, aby si ověřil svou teorii společenství. Peck se domnívá, že většina lidí to vnímá v obráceném pořadí: myslíme si, že společenství vzniká poté, co lidé různých názorů vyřeší své konflikty. Například na Blízkém východě se vedoucí představitelé znepřátelených států scházejí a vytvářejí mírové dohody, načež se lidé mohou (nebo nemusí) naučit žít v míru. Podle Pecka by k míru došlo přirozenější cestou, kdyby se tito vedoucí představitelé *nejdříve* naučili žít ve společenství a potom usilovali o řešení svých konfliktů.

Za ten víkend se Scottem Peckem nepřestanu být vděčný, protože mě naučil, o co by mohlo a mělo usilovat společenství v církvi. Křesťanský základ pro společenství, Boží smiřující láska, překlenuje všechny národnostní, rasové a třídní rozdíly, včetně rozdílů věku a pohlaví. Prvořadé je to, co máme společné, zatímco odlišnosti, které nás rozdělují, jsou až na druhém místě.

V LaSalle Street Church a na několika dalších místech jsem viděl záblesky toho, k čemu může dojít, když se společenství utvoří kolem toho, co máme společné. Vzniká Boží rodina, kde jednota neznamená uniformitu a kde různost neznamená rozdělení.

Příliš snadno zapomínáme, že křesťanská církev byla první institucí ve světových dějinách, která přivedla na společný základ Židy a pohany, muže a ženy, otroky a svobodné.

První křesťané zbořili hradby. Na rozdíl od většiny jiných náboženství křesťané vítali do svých řad muže i ženy. Řekové vylučovali otroky z většiny společenských seskupení, zatímco křesťané je mezi sebe přijímali. Židovský chrám odděloval věřící podle rasy a pohlaví, zatímco křesťané je shromažďovali kolem stolu Páně. Oproti z velké části mužské aristokracii Říma umožňovala křesťanská církev ženám a chudým zastávat vedoucí role.

Apoštol Pavel, „Hebrej z Hebrejů“, výmluvně hovořil o obsahu tohoto „tajemství od věků ukrytého v Bohu“. Božím záměrem bylo, jak psal apoštol Pavel, „aby nebeským vládám a mocnostem bylo nyní skrze církev dáno poznat jeho mnohotvarou moudrost“ (Efezským 3,9–10). Vytvořením společenství z rozmanitých lidí máme příležitost upoutat pozornost tohoto a dokonce i nadpřirozeného světa.

Samozřejmě si uvědomuji, že různorodost má různou podobu. I čistě bělošské nebo čistě černošské církve jsou různorodé věkovým složením, mírou vzdělanosti a ekonomického zajištění. Církev je místem, kam v týdně chodím, které spojuje různé generace: ještě kojená nemluvňata, děti, které se ošívají a chichotají, když se to nejméně hodí, zodpovědné dospělé, kteří vždycky vědí, jak se správně chovat, a seniory, kteří si čas od času zdřímnou, když kazatel mumlá příliš dlouho.

Když teď hledám církevní společenství, dívám se kolem sebe na lidi sedící v lavicích nebo na židlích. Mám

se hodně co učit z nespoutaného stylu uctívání Afro-američanů a letničních, z pevné víry seniorů, z každodenních zápasů maminek předškoláků. Záměrně hledám společenství složené z lidí, kteří *nejsou* jako já.

POHLED VEN

Arcibiskup William Temple řekl, že církev je „jedinou kooperativní společností na světě, která existuje pro dobro těch, kdo nejsou jejími členy“. To jsem nejjasněji poznal v LaSalle Street Church. Církev mého dětství vždy kladly důraz na zahraniční misii a já jsem se těšil na každoroční misijní konferenci s výstavkami kmenových masek, oštěpů a foukaček na vystřelování šípů. V Chicagu jsem se ale naučil, že misie církve sahá k potřebám svého vlastního okolí. Jedním z důvodů, proč tak různorodé společenství dobře fungovalo, bylo to, že se spojilo ve snaze oslovit lidi kolem nás. Aktivní služba druhým působí, že méně myslíme na službu sobě samým.

Programy LaSalle pro lidi z okolí začaly, když učitelé nedělní školy, kteří si všimli, že mnozí jejich žáci neumějí číst, nabídli doučovací hodiny po nedělní bohoslužbě. Tato potřeba byla obrovská, protože počet těch, kdo nedokončili studium na místní střední škole, přesahoval pětasedmdesát procent. Do LaSalle Street brzy začaly mířit autobusy studentů z Wheaton College, kteří byli ochotni pomáhat s individuální výukou. IBM a další společnosti sponzorovaly vybavení a z těchto počátečních snah postupně vyrostl zavedený vzdělávací program.

S cílem čelit zneužívání obyvatel ze strany policie a nájemců bytů opustil jeden právní zástupce svou firmu a otevřel Středisko právní pomoci, kde zdarma nabí-

zel právní zastoupení kterémukoli obyvateli sídliště s nízkým příjmem. Bylo otevřeno poradenské centrum s pohyblivými poplatky podle výše příjmu. V Chicagu, podobně jako téměř v každém velkém americkém městě, se většina dětí rodí svobodným matkám, a tak církev založila službu i pro ně.

Vynořily se ještě další potřeby. Když vládní studie ukázala, že třetinu potravy pro psy a kočky nakupují starší občané, kteří jsou příliš chudí, než aby si mohli dovolit „jídlo pro lidi“, církev začala sloužit místním seniorům. Vedoucí této služby organizoval soutěže v bingu, oblíbené mezi seniory, ale nehrálo se o peníze, nýbrž o konzervované potraviny; senioři se pobavili, vyhráli balíčky jídla a odcházeli s nedotčenou důstojností.

Moje manželka Janet řídila církevní program pro seniory jedenáct let. Spolupracovala se sedmdesáti dobrovolníky a já jsem díky ní poznal, kolik toho může dosáhnout společenství obyčejných lidí, kteří se spojí ve snaze naplňovat potřeby druhých. Místní rozhlasový diskžokej jezdil každý týden v červeném sportovním voze k polorozpadlým domům a dovážel seniorům, kteří již nemohli vycházet ven, potraviny. Jeden mladý právník bral svoje děti jednou týdně na návštěvu k nevidomému muži v pečovatelském domě. Zdravotní sestra z církve docházela k seniorům domů. Dobrovolníci dvakrát týdně vařili jídlo – pro mnohé seniory jediná teplá jídla, která za celý týden měli. Mnohé z těchto lidí k dobrovolnické činnosti vedl pocit viny nebo zodpovědnosti. Postupem času však poznali, že jedním z hlavních přínosů dávání je jeho účinek na dárce. Naše

potřeba dávat je úplně stejně akutní jako potřeba chudých přijímat.

Evangelista Luis Palau vystihl povahu církve zemitou metaforou. Prohlásil, že církev je jako hnůj. Když ho navršíte na hromadu, zapáchá po celém okolí; když ho ale rozmetáte, obohatí svět. Když hledám církevní společenství, hledám takové, které chápe potřebu dívat se ven. Dospěl jsem k názoru, že snahy navázat kontakt s okolím jsou možná nejdůležitějším faktorem úspěšnosti nebo selhání církve.

Předměstské církve možná budou muset hledat příležitosti k službě okolí bedlivěji; například se mohou napojit na vnitřní město, zapojit se do nějakého programu v Rusku nebo sesterské církvi v Latinské Americe. Zpočátku může taková aktivita vypadat jen jako odčerpávání energie a prostředků. Zjistil jsem však, že opak je pravdou. Je paradoxem víry, že ten, kdo se dělí o lásku, je nakonc obohacen, a nikoli ochuzen.

POHLED DO SEBE

Snad jako projev odporu proti zákonictví svého dětství Bill Leslie, kazatel v LaSalle Street Church, nikdy nepozbyl zájmu o téma milosti. Poznal, jak sám nekoněčně potřebuje milost, kázal o ní téměř každou neděli a velice prakticky ji nabízel každému kolem sebe. Vlivem jeho služby neděli co neděli jsem sám, jakoby osmózou, postupně vstřebal milost. Uvěřil jsem, doopravdy uvěřil, že mě Bůh miluje ne proto, že si to zasloužím, ale proto, že je Bohem milosti. Boží láska přichází zadarmo, bez podmínek. Není nic, čím bych mohl Boha přimět k tomu, aby mě miloval více – nebo méně.

Dospěl jsem k názoru, že milost je faktor, který v církvi mého dětství chyběl nejnápadněji. Kdyby naše

církve dokázaly světu plnému soutěžení, odsuzování a hodnocení – světu nemilosti – komunikovat milost, pak by se církev stala místem, kde se lidé scházejí dychtivě, bez donucování, asi jako pouštní nomádi v oáze. Když teď chodím do církve, dívám se do sebe a prosím Boha, aby mě očistil od jedu soupeření a kritiky a naplnil mě milostí. Zároveň vyhledávám církevní společenství, která se milostí vyznačují.

Trvalé poučení o tom, jak vypadá milost v akci, jsem získal z reakce naší církve na Adolpha, mladého černocho s divokým, zlostným pohledem v očích. Každá církev ve středu většího města má alespoň jednoho Adolpha. Strávil nějaký čas ve Vietnamu a jeho potíže s velkou pravděpodobností začaly právě tam. Práci si nikdy neudržel dlouho. Jeho záchvaty vzteku a šílenství ho čas od času přivedly do blázince.

Když si Adolphus vzal v neděli léky, byl zvladatelný. Jinak býval v modlitebně ještě větší rozruch než obvykle. Občas vystartoval zezadu a řítil se podél lavic k oltáři. Jindy při zpěvu zvedl ruce do vzduchu a dělal obscénní gesta. Případně přišel se sluchátky na uších a místo kázání poslouchal rap.

V LaSalle byly součástí bohoslužby tak zvané „modlitby lidu“. Všichni jsme stáli a různí lidé odříkávali své modlitby – za mír ve světě, za uzdravení nemocných, za spravedlnost ve společnosti kolem nás. Na každou takto vyslovenou modlitbu jsme jednohlasně reagovali slovy „Pane, slyš naši modlitbu“. Adolphus brzy zjistil, že mu „modlitby lidu“ poskytují ideální platformy k vyjádření toho, co měl na srdci.

„Pane, děkuju ti, že jsi stvořil Whitney Houstonovou a její nádherné tělo!“ modlil se jednou dopoledne. Po

chvíli zaraženého ticha se několik jednotlivců slaboučce ozvalo: „Pane, slyš naši modlitbu.“

„Pane, děkuju ti za tu velkou zakázku a za všechny dobré věci, které se dějí mojí skupině!“ modlil se Adolphus. My, kteří jsme Adolpha znali, jsme si uvědomili, že si vymýšlí, ale ostatní se připojili se srdečným „Pane, slyš naši modlitbu“.

Pravidelní návštěvníci začali od Adolfových modliteb očekávat nečekané. Hosté neměli tušení, co si mají myslet: otevírali oči dokořán a natahovali krk, aby se podívali, odkud tyto neobvyklé modlitby přicházejí.

Adolphus svolával soud na všechny bělochy v církvi, kteří starostovi Haroldu Washingtonovi způsobili takové starosti, až z toho dostal infarkt. Brojil proti prezidentu Bushovi, že poslal vojáky do Íráku, zatímco v ulicích Chicaga jsou zabíjeni lidé. Pravidelně informoval o pokrocích své hudební skupiny. Některé z těchto modliteb byly přijaty s rozpačitým mlčením. Jednou se Adolphus modlil, „aby bělošským kazatelům téhle církve tento týden vyhořely domy“. K této modlitbě se nikdo nepřipojil.

Adolpha už vykárali ze tří jiných církví. Raději chodil do rasově integrované církve, protože s oblibou uváděl bělochy do rozpaků. Jednou se v nedělní škole, kde jsem vyučoval, postavil a prohlásil: „Kdybych měl pušku, všechny bych vás tady postřílel.“ My běloši jsme z toho byli v rozpacích.

Skupina lidí v církvi, včetně lékaře a psychiatra, si Adolpha vzali na starost jako zvláštní úkol. Pokaždé, když měl výbuch vzteku, ho odtáhli stranou a domlouvali mu, přičemž hojně používali slovo „nevhodný“. „Adolphe, tvůj hněv je možná oprávněný, ale

existují vhodné a nevhodné způsoby, jak ho vyjádřit. Modlit se za to, aby kazateli vyhořel dům, je nevhodné.“

Dozvěděli jsme se, že Adolphus někdy chodí v neděli na bohoslužbu pět mil pěšky, protože nemá na autobus. Členové církve mu začali nabízet, že ho svezou. Někteří ho zvali na jídlo. Většinu Vánoc strávil v rodině našeho druhého kazatele.

Protože se tak chlubil svým hudebním nadáním, byl požádán, aby se připojil k hudební skupině, která zpívala při večeři Páně. Ukázalo se, že nemá naprosto žádné hudební schopnosti. Poté, co vedoucí skupiny vyslechl jeho výkon, vyřešil situaci kompromisem: Adolphus může stát s ostatními a zpívat, ale jen za podmínky, že jeho elektrická kytara zůstane nezapojená. Od té doby pokaždé, když skupina vystupovala, Adolphus spolu s ostatními zpíval a hrál na svou kytaru, která naštěstí nevydávala žádný zvuk. Většinou tento kompromis fungoval, kromě nedělí, kdy si Adolphus nevzal léky a cítil potřebu napodobovat na stupínku kroutícího se Joe Cockera, zatímco jsme se my ostatní řadili k přijímání Kristova těla a krve.

Nadešel den, kdy Adolphus požádal o přijetí do církve. Starší zjišťovali, jak je na tom s vírou, moc povzbudivého neshledali, a tak mu dali určitou zkušební lhůtu. Rozhodli, že členem církve se může stát, až prokáže, že chápe, co znamená být křesťanem a až se naučí vhodně se chovat k ostatním v církvi.

Vzdor veškeré pravděpodobnosti končí Adolphův příběh dobře. Uklidnil se. Když měl pocit, že na něho přichází šílenství, začal prosit lidi v církvi o pomoc. Dokonce se oženil. A na třetí pokus byl Adolphus nakonec přijat za člena církve.

Milost dostávají lidé, kteří si ji nezaslouží, a pro mě se symbolem milosti stal Adolphus. Za celý jeho život do něho takové úsilí a zájem nikdo neinvestoval. Neměl rodinu, práci, žádné stabilní zázemí. Církev se pro něho stala jediným pevným bodem. Přijala ho navzdory všemu, co dělal, aby si vysloužil odmítnutí.

Církev to s Adolphem nevzdala. Dala mu druhou, třetí a čtvrtou šanci. Křesťané, kteří zakusili Boží milost, ji přenesli na Adolpha, a tato nezdolná, neochvějná milost mi dala nesmazatelný obraz toho, co všechno Bůh snáší, když se rozhoduje milovat lidi, jako jsem já. Nyní hledám taková církevní společenství, z nichž se šíří právě tato milost.

NOVÉ ZNAMENÍ NA BŘEHU JEZERA

„Existují dvě věci, které nemůžeme udělat sami,“ říkal Paul Tournier. „Tou první je oženit se a tou druhou je být křesťanem.“ Na své pouti s církví jsem poznal, že církev hraje životně důležitou, až nezbytnou roli. Jsme Božím „novým společenstvím“ na zemi.

Bolestně si uvědomuji, že církev, kterou jsem popisoval, ideální církev, kterou hledám, je výjimkou, a nikoli normou. Mnohé církve nabízejí spíš zábavu než uctívání Boha, spíš uniformitu než rozmanitost, spíš výlučnost než snahu posloužit svému okolí, spíš zákon než milost. Nic netrápí mou víru tolik jako moje zklamání viditelnou církví.

Přesto si musím připomínat Ježíšova slova jeho učedníkům: „Nevyvolili jste si vy mne, ale já vás.“ Církev byla Božím riskantním počinem, tak říkajíc jeho „sázkou“. Dokonce jsem v narušeném lidstvu církve začal vidět paradoxní znamení naděje. Bůh lidstvu pro-

kázal obrovskou poctu, když se rozhodl žít v nás, hliněných nádobách.

Několikrát jsem přečetl celou Bibli od Genesis po Zjevení a pokaždé mě upoutává, že církev je vyvrcholením, naplněním toho, co Bůh zamýšlel hned od začátku. Tělo Kristovo se stává překlenující novou identitou, která boří překážky dané rasovou či národnostní příslušností nebo pohlavím a umožňuje společenství, které nikde jinde na světě neexistuje. Stačí si přečíst první odstavec z každého dopisu apoštola Pavla různým církvím roztroušeným po celé Římské říši. Všichni jsou „v Kristu“ a to je ještě důležitější než jejich rasové či ekonomické postavení nebo kterákoli jiná kategorie, kterou si lidstvo může vymyslet.

Moje identita v Kristu je důležitější než moje identita jakožto Američana, občana Colorada, bělocha nebo protestanta. Církev je místem, kde tuto novou identitu oslavuji a uvádím do praxe uprostřed lidí, kteří mají mnoho rozdílů, ale toto mají společné. Byli jsme pověřeni k tomu, abychom před zraky přihlížejícího světa, který stále více směřuje ke kmenovému uspořádání a rozdělení, vytvářeli určitou alternativní společnost.

Jeden výjev z doby, kdy jsem chodil do LaSalle Street Church, mi v paměti vyvstává jako živý obraz této nové společnosti. Každé léto pořádala LaSalle u vždy ledového Michiganského jezera křestní bohoslužbu. Obzvlášť dobře si pamatuji na jeden rok. Byl nádherně slunný den a na břehu jezera se v plné kráse rozproudil etnický život Chicaga. Tavicí kotel vřel: borci na kolečkových bruslích v plastických přilbách a chráničích kolenou, cyklisté, kteří si troubením zjed-

návali místo na chodnících, namazaná těla porůznu rozprostřená na pláži.

Uprostřed této plážové scény se do řady k proslovu postavilo třináct uchazečů o křest. Byli tam dva mladí makléři, manželé, kteří říkali, že se chtějí „veřejněji ztotožnit s Kristem“. Pak promluvila žena kubánského původu, celá v bílém. Do bronzova opálený vysoký muž řekl, že ještě před půl rokem byl agnostikem. Studentka operního zpěvu přiznala, že se pro křest rozhodla až ten den ráno, a prosila o modlitby, protože nesnáší studenou vodu. Pětaosmdesátiletá černoška požádala o křest ponořením navzdory radě svého lékaře („To je nejpodivnější prosba, jakou jsem kdy slyšel,“ prohlásil). Investor do nemovitostí, těhotná žena, student medicíny a několik dalších jeden po druhém vysvětlovali, proč zde i oni chtějí být pokřtěni ponořením.

Těla byla ponořena hodně rychle. Každý uchazeč o křest se vynořil z vody s chvěním a husí kůží, zářící oči měli vyvalené zimou. My, kteří jsme byli na břehu, jsme je zdravili objetím, takže se nám na prsou brzy objevily mokré skvrny. „Vítej v těle Kristově,“ říkali jsme jim.

Během tohoto dění jsem se občas rozhlédl po chicagských přihlížejcích. Několik nespokojených uctíváčů slunce nabručeně odešlo pryč. Většina však byla tolerantní a reagovala zvědavými pohledy a pobavenými úsměvy. Pravděpodobně si říkali, že jsme prostě jen další výstřední náboženská skupina.

Za hodinu církevní skupina odešla. Místo na kraji vody, kde stál náš hlouček, se brzy začalo podobat okolní pláži North Avenue Beach. Naše stopy byly smyty

a naše písečné zákoutí rychle pokryly ručníky a ti, kdo toužili po opalování.

Tento drobný výjev na břehu jezera před zraky zvědavého davu se pro mě stal symbolem alternativní společnosti, kterou Ježíš před dávnými časy uvedl na zem. Chicagské pláže mají své vlastní uspořádání: Hispánci chodí na sever, yuppies k věži pobřežní hlídky, homosexuálové k útesům. Rovný rovného si hledá a rodiny drží při sobě. Naše malá společnost však zahrnovala makléře a Kubánce, operní pěvkyni a pětasmdesátiletou vnučku otroků.

Kromě toho jsme se sešli, abychom společně vyhlásili svou věrnost jinému království – království, které je nám přednější než smyslové rozkoše, jež skýtalo nedělní lelkování na pláži. Po představení uchazeče o křest se vždy někdo z církve nahlas modlil za novou cestu tohoto člověka s Bohem. Jeden ve své modlitbě citoval Ježíšovo zaslíbení, že když hříšník činí pokání, propuká v nebi obrovský jásot.

Viděno ze strážní věže na North Avenue Beach se toho v to nedělní odpoledne moc nestalo. Avšak viděno odjinud, z pohledu věčnosti, propukla oslava, která nikdy neskončí.

Moje oblíbená definice církve pochází od Karla Bartha, který řekl: „[Církev] existuje... aby na světě vztyčila nové znamení, které se radikálně liší od způsobu [tohoto světa] a které mu odporuje způsobem, jenž je plný zaslíbení.“ Náš obřad na břehu Michiganského jezera se opravdu radikálně lišil od způsobu světa – nebo alespoň Chicaga. A moje zkušenosti s církví, a zejména se společenstvím LaSalle Street Church, mi do-

kázaly, že církev může odporovat světu způsobem, který je plný zaslíbení.

Toho rána dobrovolníci v církvi připravili k snídani vajíčka, šunku a sušenky pro každého hladového člověka, který prošel dveřmi – v době omezeného blahobytu a státem garantovaných nároků. Zatímco politici hlasovali pro finance na nové věznice a slibovali přísná opatření proti zločinnosti, právníci z LaSalle poskytovali poradenskou pomoc mladým zločincům a dobrovolníci je učili číst. Zatímco sociologové diskutovali o nových způsobech, jak stigmatizovat matky mimomanželských dětí, církevní program těmto ženám pomáhal vyrovnat se s praktickými důsledky jejich obtížného rozhodnutí nepodstoupit potrat. Zatímco vývojoví projektanti bořili levné ubytovny a nahrazovali je luxusními obytnými domy, církevní starší projektovali výstavbu pro seniory. Tyto věci jsme dělali z velké části kvůli tomu, co se stalo onoho dne u Michiganského jezera: protože nás spojovala nová identita v Ježíši Kristu, který zbořil hradby rozdělení.

Protože jsme sami prožili Boží milost, chtěli jsme ji zadarmo a bez podmínek, jak milost vždycky přichází, předat i druhým. Poznal jsem, že církev opravdu může být novým znamením, radikálně odlišným od způsobů tohoto světa, a odporovat mu způsobem, který je plný zaslíbení. Kvůli tomu stojí za to se s církví obtěžovat.

*Se svatými v nebi v lásce žít,
jo, to bude sláva!
S těmi, co znám, na zemi –
to je jiná káva.*

Anonym

Co Bůh zamýšlel

Poměrně brzy jsem si všiml, že LaSalle Street Church vůbec není obyčejná církev. Při své první návštěvě jsem si našel místo přímo za jednou černoškou středního věku a její třináctiletou dcerou. Když jsme se postavili ke zpěvu, dívka se otočila a zazubila se na nás, kteří jsme byli v lavici za ní. Zdvořile jsme se na ni také usmáli, ale ona se zubila dál a upřeně se na nás dívala. Vypadala trochu zvláštně a snad i opožděně. Při čtvrté sloce písně se předklonila, popadla lem své sukně a vyhrnula si ji přes hlavu. Vítejte v církvi.

Během několika příštích let jsme se naučili počítat s nečekaným. Jednou v neděli jeden muž přesnou přihrávkou vystřelil fotbalový míč na kazatele, právě když se u oltáře před večerí Páně modlil nad plným táckem pohárků s vínem. (Otevřel oči právě včas, aby se vyhnul střele.) Jinou neděli jeden bezdomovec vypil celý táck pohárků o velikosti náprstku; zjevně nevěděl, že při večerí Páně nepoužíváme víno, nýbrž hroznovou šťávu. Jindy jedna žena z ulice, zabalená v mnoha sukních, přišla během kázání ke stupínku, poklekla a začala s naším hostem na kazatelně mluvit o jedu, který našla v krabicích s mlékem.

Pamatuji se, jak jsem jednou v neděli seděl vedle neznámé, asi padesátileté ženy, krásně oblečené v hedvábné halence a sukni z mačkaného sametu. Měla diamantové náušnice a prameny vlasů měla malebně odhrnuté z čela. Neměl jsem tušení, že je mírně nevy-

rovnaná, dokud se nerozesmála, když jedna starší paní náhodou zapálila nesprávnou adventní svíčku. (Určitě ten smích slyšela. „Moc se omlouvám,“ zajíkala se. „Viděla jsem tu pěknou růžovou svíčku a očima jsem šla rovnou k ní, jako malé dítě.“) Neznámá žena se ke mně naklonila a zeptala se mě na zpola vyhořelou tmavě červenou svíčku. Marně jsem se snažil vysvětlit jí tradici s adventními svíčkami. „To je směšné!“ prohlásila. „Měli tu použitou svíčku vyhodit.“

Poté průběžně komentovala celou bohoslužbu. Hlasitě se smála, když kazatel při večerši Páně rozlomil chléb: „To neví o nových oplátkách?“ Dělal si legraci z lidí, kteří si chodili dopředu pro chléb a víno: „Ti lidé tam jsou jako chodící mrtvoly. Proč se trochu neuvolní?“ Když lékař oznamoval vznik nové skupiny zaměřené na boj proti AIDS, zašeptala: „To je nechutné – mluvit v kostele o AIDS!“ A když kazatel ve svém kázání zmínil slovo Jahve, málem vyrazila pryč. „To je tak primitivní slovo!“ bouřila se. „Copak si neuvědomuje, jak je staromódní?“

Po skončení bohoslužby neznámá vklouzla do norského kožichu, představila se mi jako „Vicki“ a řekla: „Tohle byla nejneobvyklejší mše, na jaké jsem kdy byla. Z lidí tady bych se potrhala smíchy. Proč se všichni nesmáli?“

Snažil jsem se jí vysvětlit několik věcí o naší církvi, ale později mě napadlo, že Vicky vlastně položila velice dobrou otázku.

HLEDÁNÍ SLOV

Církev v centru města, která se neodvrací od chudých, bezdomovců a nevypočitatelných jedinců, riskuje, že bude přitahovat lidi, kteří budou narušovat bohoslužbu.

Za léta, která jsem prožil v LaSalle Street Church, jsem se naučil, že Bůh je uprostřed tohoto stěží zvládnutelného chaosu přítomen se stejnou jistotou jako v uhlazených předměstských církvích, odkud jsem pocházel. Církev se, jak si všiml Eugene Peterson, rovným dílem skládá z tajemna a nepořádku.

Na městské církve, jako je LaSalle, pomyslí, kdykoli čtu dopisy apoštola Pavla církvi do Korintu. I tam panoval duch sotva zvládnutelného chaosu. Dopisy vysvětlují složení tohoto společenství: židovští obchodníci, cikáni, Řekové, prostitutky, pohanští modláři. Žádné jiné novozákonné knihy nevykazují tak prudké výkyvy tónu. Pavel bojoval s církevním rozdělením, káral je kvůli případu krvesmilstva a snažil se zabránit tomu, aby se z večere Páně stal bezohledný boj o jídlo a pití. Ve srovnání s Korintem vypadá naše církev nudně.

Většina biblistů se domnívá, že 1. list Korintským je ve skutečnosti nejstarší knihou Nového zákona. Prvních několik kapitol ukazuje, jak se apoštol potýkal se základní otázkou: „Co to vůbec je ta ‚církev‘?“ O judaismu si Pavel takové otázky nikdy nekladal: kultura, náboženská tradice, rasa a dokonce i tělesné rysy věřících jasně stanovily identitu tohoto náboženství. Ale co křesťanská církev? Co Bůh zamýšlel? V neuspořádané situaci korintské církve se odpověď na tuto otázku jistě zdála být těžko postižitelnou. Pro mě však zůstává těžko postižitelnou i teď, téměř o dvacet století později.

Dopisy apoštola Pavla do Korintu prozrazují jeho rozpaky, zejména v tom, jak obtížně hledá slova. Jste Boží pole, říká v 3. kapitole, a chvíli se nad touto metaforou zamýšlí: já Pavel jsem jako rolník, který sází,

zatímco někdo jiný zalévá. Na druhou stranu vy jste spíš jako Boží stavba. Ano, přesně. Já pokládám základy a někdo jiný přidává další vrstvu. Možná ještě lépe – jste chrám, budova určená jako Boží příbytek. Ano, opravdu! Jen to uvažte: Bůh žije ve vás, své posvátné budově.

Pole, stavba, chrám – vzpamatuj se, Pavle, říkám si, když si čtu tento sled metafor. V podobném duchu pokračuje v celé knize, až nakonec v 12. kapitole používá obraz, který vyhovuje nejlépe: církev jako Boží tělo. V tomto bodě kniha mění tón a její styl osobní korespondence přechází ve velkolepou prózu 13. kapitoly.

Myslím, že v 1. listu Korintským máme záznam Pavlova přemýšlení nahlas, jeho snahy popsat to, čemu se říká církev. Každý nový obraz vrhá na toto téma nové světlo, přičemž poslední metafora, tělo, vypadá jako nejpresnější ze všech. Pavel věnuje celou kapitolu úvahám o fyziologických paralelách a jeho dopisy se k tomuto obrazu vrací více než dvacetkrát.

Jako spisovatel se umím ztotožnit s Pavlovým stylem v těchto kapitolách. Často procházím podobným procesem, kdy hledám přesně správné slovo nebo metaforu: experimentuji s jedním, škrtám jiné, snažím se prosadit jedno, a potom, *uf*, prožívám skvělý pocit úlevy, který přichází, když do věty zasadím slovo, které se tam doopravdy hodí.

Ale ani tak, vzhledem k tomu, kolik let od té doby uplynulo, nejsou dnes všechny Pavlovy obrazy církve úplně srozumitelné. Pravda, na kterou poukazují, se si- ce nezměnila, ale výrazně se změnilo hledisko čtenářů. Vezměte si ilustrace ze zemědělství. Každý Korinťan věděl, co znamenaly, protože jejich město obklopovala

pole a vinice a na místním bazaru si od rolníků nakupovali to, co se na nich urodilo. Dnes musíte z moderních amerických měst jet alespoň padesát kilometrů, abyste uviděli pořádné hospodářství, a jídlo máme sterilizované a vakuované v regálech obchodů s potravinami. Pro městské lidi tato metafora pozbyla na bezprostřednosti.

Obraz stavby čelí obdobnému problému. V Korintu prvního století jste si mohli koupit náklad kvádrů a položit základy; tento proces nevyžadoval víc umění než schopnost vykopat jámu a postupovat rovně. V současné době potřebujete stavební povolení, sbíječku, bagr, bednění, armatury betonu, dodavatele materiálu (pokud možno s náležitými doklady) a firmu, která na to všechno bude dohlížet. Uprostřed všech těch specializovaných činností se význam metafory ztrácí. A pokud jde o Pavlovu zmínku o chrámech, kdo dnes ještě staví chrámy?

Co by Pavel, mistr metafor, řekl, kdyby svůj 1. list Korintským psal dnes – kdyby psal dejme tomu První presbyterské církvi v Spokane ve státě Washington nebo Episkopální církvi svatého Marka v Atlantě ve státě Georgia, případně našemu společenství v LaSalle Street v centru Chicaga? Jaké slovo dnes nejlépe vystihne, co Bůh zamýšlel pro církev?

Nemohu hádat, co by Pavel asi napsal, ale zamýšlel jsem se nad tím, co existuje ve světě kolem mne, a hledal obrazy, které by šlo vztáhnout na církev. Kladl jsem si otázku, co to ta církev vůbec je. Jaká by měla být?

Navštívil jsem mnoho církví, ale žádná neodpovídala mému ideálu. Přesto se domnívám, že má cenu o ideálu chvíli uvažovat. Olympijští sportovci používají meto-

du, kdy si těsně před závodem představují každou jeho etapu. Když jsem se učil sjezdovému lyžování, jeden kamarád mi půjčil videofilm o lyžování, který vycházel z teorie, že se člověk může duševně připravit, než se vypraví na kopec. Film zobrazoval lyžaře, jak při sjezdu střídavě zatěžují nohy, dělají obloučky a mění polohu těla. Pilně jsem se snažil osvojit si teorii lyžování, než ji uvedu do praxe na kopci. Když jsem vystoupal na vrchol, v žádném případě jsem nevypadal jako sportovci z videa. Padal jsem, zatácel trhavými pohyby, přehnaně jsem reagoval a přenášel těžiště pokaždé, když jsem neměl. Přesto mi pomohlo mít v mysli ideál, zatímco jsem se plahočil dolů. Alespoň jsem věděl, co dělám špatně.

Obrazy, které apoštol Pavel používal, měly v Korintu podobný účel. Hrstce neohrabaných sjezdařů Pavel vykresloval elegantní slalom. Následují mé vlastní aktualizované obrazy církve, které jsem načerpal ze všech církevních společenství, která jsem navštívil. Každá církev usiluje o ideál a žádná na něj nedosáhne. Obraz ideálu nám alespoň poskytuje něco, oč můžeme usilovat.

BOŽÍ SKUPINA DVANÁCTI KROKŮ

Jednou jsem navštívil „církev“, které se bez jakéhokoli denominačního ústředí a placených zaměstnanců daří přitahovat každý týden miliony oddaných členů. Jmenuje se Anonymní alkoholici. Šel jsem tam na pozvání jednoho svého známého, který se mi právě svěřil se svým problémem s pitím. „Pojď tam se mnou,“ zval mě, „myslím, že tam zahlédneš, jak určitě vypadala prvotní církev.“

Jedné pondělní noci jsem ve dvanáct hodin vstoupil do zchátralého domu, který ten den posloužil již k šesti dalším setkáním. Štiplavá oblaka cigaretového kouře se ve vzduchu vznášela jako slzný plyn a dráždila mi oči. Brzy jsem však pochopil, co můj známý myslel svým přirovnáním k rané církvi.

Známý politik a několik předních milionářů se volně mísili s nezaměstnanými ztroskotanci a mladíky s rozpíchanýma rukama. Lidé se tam představovali asi takto: „Ahoj, já jsem Tom a jsem alkoholik a narkoman.“ Okamžitě všichni srdečně zvolali: „Ahoj, Tome!“

„Čas pro sdílení“ vypadal jako učebnicový popis domácí skupinky: vyznačoval se soucitným nasloucháním, vřelými reakcemi a mnoha objetími. Každý člověk, který tam chodil, mluvil o svém pokroku v boji se závislostí. Hodně jsme se smáli a hodně plakali. Většinou se zdálo, že členové tohoto společenství jsou rádi s lidmi, kteří vidí za jejich fasádu. Nikdo neměl důvod nebyt upřímný, protože tu všichni byli na stejné lodi.

Anonymní alkoholici (AA) nemají žádný majetek, žádné ústředí, žádné tiskové středisko, žádné dobře placené konzultanty a investiční poradce, kteří létají po celé zemi. Původní zakladatelé AA vytvořili bezpečnostní opatření, která odbourávala všechno, co by mohlo vést k byrokracii, protože se domnívali, že jejich program může fungovat, jen pokud zůstanou na nejzákladnější, nejdůvěrnější rovině: jeden alkoholik věnuje svůj život pomoci jinému alkoholikovi. Přesto se AA stala tak účinnou, že její metody teď vědomě napodobuje 250 dalších skupin dvanácti kroků, od organizace Chocoholics Anonymous (Anonymní čokoholici) až po skupiny pacientů nemocných rakovinou.

Tyto mnohé obdoby rané církve nevznikly náhodou. Křesťanští zakladatelé AA trvali na tom, že závaznou součástí tohoto programu je závislost na Bohu. Ten večer, kdy jsem tam byl, každý v místnosti opakoval nahlas dvanáct kroků, které uznávaly naprostou závislost na Bohu, pokud jde o odpuštění a sílu. (Agnostičtí členové si zde mohou dosadit eufemismus „Vyšší moc“, ale tento výraz jim za nějaký čas začne připadat prázdný a neosobní, takže se obvykle uchýlí k označení „Bůh“.)

Můj přítel bez zában přiznává, že mu AA nahradilo církev a že ho tato skutečnost někdy znepokojuje. „Skupiny AA si vypůjčují sociologii církve, spolu s některými výrazy a pojmy, ale nemají žádné základní učení,“ říká. „To mi chybí, ale hlavně se snažím přežít a v tomhle zápase mi AA pomáhá mnohem líp než kterákoli místní církev.“ Jiní ve skupině vysvětlují svůj zdrženlivý postoj k církvi vyprávěním svých zkušeností s odmítnutím a soudem. Místní církev je posledním místem, kde by se mohli postavit a prohlásit: „Ahoj, já jsem Tom. Jsem alkoholik a narkoman.“

Pro mého přítele znamená splnutí s Anonymními alkoholiky spasení v tom nejdoslovnějším smyslu. Ví, že jedno uklouznutí by ho mohlo poslat – a skutečně posle – na předčasnou smrt. Nejednou jeho partner z AA reagoval na jeho telefonát ve čtyři hodiny ráno a poté ho našel schouleného v podivném jasu restaurace s celonočním provozem, kde si jako potrestaný školák popisoval poznámkový blok jedinou větou „Bože, pomoz mi zvládnout příštích pět minut“.

Z „půlnoční církve“ jsem odcházel nadšený, ale také znepokojený tím, že AA naplňuje potřeby lidí způsobem, jakým to místní církev nedělá – nebo alespoň pro

mého přítele nedělala. Požádal jsem ho, aby mi řekl, jaká vlastnost, kterou se AA vyznačuje, místní církvi chybí. Dlouho se díval do svého šálku s kávou a sledoval, jak mu chladne. Očekával jsem, že uslyším něco jako láska nebo přijetí, případně, protože jsem ho znal, antiinstitucionalismus. Místo toho řekl potichu jediné slovo: závislost.

„Nikdo z nás to sám nezvládne – nepřišel Ježíš právě kvůli tomuhle?“ vysvětloval. „Přesto většina lidí v církvi působí dojmem samolibé zbožnosti nebo nadřazenosti. Nemám pocit, že by se vědomě opírali o Boha nebo jeden o druhého. Vypadá to, že mají svůj život v pořádku. Alkoholik, který chodí do církve, si připadá méněcenný a nedokonalý.“ Chvilí seděl mlčky, až se mu ve tváři objevil úsměv. „Je to legrační,“ řekl konečně. „To, co na sobě nejvíc nesnáším, můj alkoholismus, si Bůh použil k tomu, aby mě k sobě vrátil zpátky. Díky alkoholismu vím, že bez Boha nepřežiju. Musím na něho spoléhat úplně každý den, že mi to pomůže zvládnout. Možná to je vykupitelská hodnota alkoholismu. Možná nás alkoholiky Bůh volá k tomu, abychom svaté naučili, co znamená spoléhat na něj a na jeho společenství na zemi.“

Od půlnoční církve svého známého jsem se naučil, jak je důležitá pokora, naprostá upřímnost a radikální závislost – na Bohu a na společenství soucitných přátel. Když jsem o tom přemýšlel, tyto rysy mi připadaly jako přesně to, co měl Ježíš na mysli, když zakládal svou církev.

Podle historika Ernesta Kurtze hnutí Anonymních alkoholiků vzniklo na základě zjištění Billa Wilsona, k němuž došel při svém prvním setkání s doktorem Bo-

bem Smithem. Bill sám zůstal střízlivý půl roku, dokud neodjel na služební cestu, kde ztroskotal jeden jeho podnik. Když se v depresi toulal po vestibulu hotelu, zaslechl důvěrně známé zvuky smíchu a cinkání ledu ve sklenicích. Zamířil k baru s myšlenkou „Potřebuju se napít“.

Najednou ho napadla úplně nová myšlenka, která ho na jeho cestě zastavila: „Ne, nepotřebuju se napít – potřebuju dalšího alkoholika!“ Místo k baru tedy zamířil k telefonům v hale a zahájil sérii telefonátů, které ho přivedly do styku s dr. Smithem, který se stal spoluzakladatelem AA.

Církev je místem, kde mohu beze studu říci: „Nepotřebuju hřešit. Potřebuju dalšího hříšníka.“ Společně pak na své cestě můžeme jeden druhému skládat účty.

BOŽÍ DOPRAVNÍ INSPEKTORÁT

Upřímně řečeno, většinu svého času trávím s lidmi, kteří mi jsou v mnohém podobní. Moji přátelé se mi z velké části podobají svým vzděláním, věkem a hodnotami; jezdí v podobných autech a mají rádi podobnou kávu, knihy a hudbu jako já. Vím o různých etnických skupinách – například o milionech Poláků v Chicagu a o mnoha Hispáncích v Coloradu, kde nyní žijí – ale setkávám se s nimi jen zřídka. (Zkoušel jsem nakupovat v jednom hispánském obchodě s potravinami, ale beznadějně jsem se ztratil ve dvou dlouhých uličkách věnovaných různým druhům fazolí.)

Každé tři roky však dostávám předvolání na dopravní inspektorát, aby mi mohli obnovit řidičský průkaz. Někdy musím podstoupit písemný test, jindy stačí vyplnit formulář a nechat se vyfotografovat. Pokaždé však

musím strávit nejméně hodinu ve frontě, obklopen průřezem lidstva. Je to velice poučná hodina.

Na světě je tolik lidí s nadváhou! Proč je většina mých přátel hubených? ptám se sám sebe. Kde všichni ti obézní lidé žijí? Kdo jsou jejich přátelé?

A je tu tolik seniorů! V několika časopisech jsem četl o stárnoucí Americe, ale sám udržuji jen několik pravidelných kontaktů s lidmi mimo svou věkovou skupinu.

Překvapuje mě, kolik lidí chodí každý den v otrhaných džínách a kovbojských vysokých botách, kolik jich ještě neobjevilo deodorant a kolik jich v dětství nemělo přístup k odborníkovi v ortodoncii. Tady v čekárně dopravního inspektorátu se schází skutečný svět. Tito lidé si tedy každý týden kupují celý náklad časopisu *National Enquirer*.

Moje reakce možná prozrazují mou vlastní izolovanost, ale mám tušení, že všichni instinktivně tíhneme k lidem jako my a z tohoto kruhu vykročíme jen zřídka, pokud k nás k tomu něco nepřinutí – jako například předvolání na dopravní inspektorát. Nebo pokud se s takovými lidmi nesetkáme v církvi.

Již jsem popisoval, jak mě LaSalle Street Church obklopila značně různorodými lidmi. Když o tom však přemýšlím, uvědomuji si, že každá církev, kam jsem kdy chodil, je do určité míry různorodá. Rád vzpomínám na dva lidi z církve svého dětství v Atlantě ve státě Georgia – lidi, se kterými jsem sedával, když moje maminka učila v nedělní škole. Nesmírně rád jsem sedával vedle paní Paytonové, protože kolem krku nosila zvířata. Měla štolu, křiklavou tretku ze dvou norků, kteří se navzájem kousali do ocasu. Celou bohoslužbu jsem

si hrál s tvrdýma, zářivýma očima, ostrými zoubky, hebkou kůží a pružnými ocasy těchto zvířat. Norci paní Paytonové mi pomohly vydržet nejedno nudné kázání.

Pan Ponce žádá zvířata kolem krku nenosil, ale nepoznal jsem laskavějšího člověka, než byl on. Měl šest svých vlastních dětí a zdál se být spokojený, jen když měl na klíně nějaké dítě. Byl to obrovský muž, takže jsem mu mohl celou bohoslužbu pohodlně sedět na klíně, aniž by mu zdřevněla noha. Chválil obrázky, které jsem kreslil na církevním zpravodaji, a kreslil mi na ruce legrační obličej, které se usmívaly a mrkaly, když jsem určitým způsobem pohnul prsty.

Na pana Ponce vzpomínám pro jeho laskavost a také pro množství jeho nosních chloupků, snadno viditelných, když jsem se díval vzhůru z jeho klína. Kdybyste se mě tehdy zeptali, koho z nich dvou mám raději, zda paní Paytonovou, nebo pana Ponce, bylo by pro mě těžké odpovědět, ale pravděpodobně by nakonec zvítězil pan Ponce. Tatínek mi zemřel, když mi byl pouhý rok, a tak mi pan Ponce poskytoval povzbuzující mužskou přítomnost.

Později, když jsem byl starší a znalejší světa, jsem se o paní Paytonové a panu Ponceovi dozvěděl něco víc. Paní Paytonová byla bohatá, což vysvětlovalo zvířata kolem jejího krku. Její rodina vlastnila jednatelství firmy Cadillac. Pan Ponce naproti tomu jezdil s popelářským vozem a vydělával sotva tolik, aby uživil svou velkou rodinu. Když jsem se tato fakta dozvěděl, k svému zahanbení jsem si uvědomil, že jako dospělý bych se byl s panem Poncem pravděpodobně nespřátelil. Rozhovor s ním by byl trapný, mohli bychom brzy vy-

čerpat společná témata. Pravděpodobně bychom měli jen málo společných zájmů.

Jsem rád, velice rád, že do církve Ježíše Krista v mém dětství patřili oba tito přátelé. Teď vidím, že církev by měla být prostředím, kde může vnímat stejné přijetí paní Paytonová s chlupatou štólou i pan Ponce s chlupatým nosem. Neměl bych čekat tři roky, než půjdu na dopravní inspektorát, abych si připomněl, jak vypadá skutečný svět.

John Howard Yoder to vyjádřil takto:

Církev tedy není jen nositelkou zprávy o smíření, jako mohou noviny nebo telefonní společnost přinášet jakoukoli zprávu, která jim je svěřena. Církev není ani výsledkem nějaké zprávy, jako je sdružení absolventů výsledkem školy nebo jako je dav v kině výsledkem věhlasu filmu. To, že tito muži a ženy jsou společně povoláni do nového společenského celku, je samo o sobě Božím dílem, které dává smysl dějinám...

BOŽÍ AMBULANCE

V nedávných letech tito mutanti zdravotnictví, anglicky zvaní jako emergi-centers, vyrostli na sídlištích, v nákupních střediscích a na místech podobně příhodných jako obchodní dům Seven-Eleven. I když mají různá jména, v podstatě jde o ambulance bez nemocnice. Místo abyste dnes museli jezdit třeba deset kilometrů do nemocnice, kde třikrát vyplníte šest formulářů a budete hodinu čekat v přeplněné čekárně, zatímco jsou před vámi přednostně přijímány oběti nehod, můžete zajet do samostatné ambulance, kde vám sešijí prst, vyšetří nateklý kotník nebo diagnostikují bolesti žaludku.

Rád si církev představuji jako jednu z těchto ambulančí: otevřeno skoro celý den, snadnou k nalezení, ochotnou sloužit potřebám lidí, kteří tam přijdou s nečekanými náhlými příhodami.

Dřív jsem se ježil, když jsem slyšel, jak někdo obviňuje křesťanství z toho, že je „berličkovým“ náboženstvím, vírou, která přitahuje chudé a chromé a ty, kteří dost dobře nedokážou stát na vlastních nohou. Čím víc však čtu Evangelia a Proroky, tím ochotněji „berličkovou“ víru připouštím. Ti, kdo se o křesťanství vyslovují takto pohrdavě, jsou obvykle sebejistí, úspěšní výkonní jedinci, kteří se vypracovali sami, aniž by kohokoli žádali o pomoc.

Upřímně řečeno, evangelium nemá mnoho co nabídnout lidem, kteří odmítají přiznat svou nouzi. Blahoslavení chudí duchem, řekl Ježíš, a ti, kdo truchlí a jsou pronásledováni. Základní pokání vyžaduje, abych před Bohem padl na tvář a přiznal, že Bůh, a nikoli já, mi může nejlépe říci, jak žít. (Snad právě z tohoto důvodu Ježíš oddělil bohaté jako skupinu, u níž je nejmenší pravděpodobnost, že vstoupí do nebeského království.)

Ve skutečnosti však sebejistí výkonní jedinci představují jen velice malý díl tohoto smutného světa plného bolesti. Když chvíli přemýšlím o lidech v mém okolí, narážím na celou plejádu lidských potřeb: rodina ztrápená poškozením mozku svého dítěte, nepěkná milostná aféra a rozvod mladé ženy, boj jednoho homosexuála s promiskuitou, diagnóza smrtelné rakoviny, náhlá ztráta zaměstnání. Tyto potřeby dosahují krizové úrovně; každý z nás musí bojovat s normálním lidským stavem osamělosti, pýchy, občasné deprese, strachu a odcizení. Kam můžeme přijít se svými drobnými škrábanci

a modřinami, případně s vážnými zlomeninami a zejícími duševními ranami?

Můžeme jít do církve. Když si znovu pročítám dopisy Korinťanům, všímám si, že kromě důrazných napomenutí obsahují jedno z nejdůvěrnějších Pavlových vyjádření láskyplného zájmu. Mám pocit, že se Pavel za tuto církev modlil víc a měl o ni větší starost, než jak tomu bylo u některých stabilnějších církevních sborů, které po sobě zanechal v oblasti Středomoří. Korintská církev svým způsobem fungovala jako ambulance a Pavel chtěl, aby uspěla, právě proto, že přežití takové hašteřivé skupiny lidí bylo vysoce nepravděpodobné.

Když přemýšlím o dějinách křesťanské církve, s pocitem studu a smutku vidím mnohé z toho, co bylo napácháno ve jménu Ježíše Krista: inkvizici, křížácké války, rasové pogromy, zneužívání bohatství. V této oblasti, obvazování lidských ran, však církev udělala a dělá něco správného. Ve velkých městech Spojených států názvy největších nemocnic často obsahují slovo jako baptistická, presbyterní či metodistická nebo jméno nějakého svatého: svatého Judy, svatého Lukáše. Ačkoli mnohé z těchto nemocnic již nejsou vyloženy církevní, jejich jména dosvědčují jejich původ ve službě církve, která hmatatelně podávala pomocnou ruku trpícímu světu.

V cizině je tento trend ještě jasnější. V zemi, jako je Indie, kde se ke křesťanství hlásí jen tři procenta obyvatel, téměř třetinu zdravotní péče poskytují křesťané. Požádejte Inda, aby vám popsal křesťana, a je dost dobře možné, že vám popíše někoho, kdo mu zachránil dítě nebo léčil někoho z jeho rodiny. Jen pro příklad, většinu

zásadních průlomů ve výzkumu a léčbě malomocenství přinesli křesťanští misionáři. Proč? Nějaký čas byli pouze oni ochotni věnovat svůj život práci mezi jeho oběťmi, z nichž mnozí byli „nedotknutelní“.

Ne všichni můžeme být lékaři a zdravotními sestrami, navíc technologicky vyspělé země se o zdraví starají jinými způsoby (například prostřednictvím zmíněných ambulaní). Přesto jsou určité potřeby lidí nejlépe uspokojovány uprostřed láskyplného společenství, jako je církev. Není náhodou, že moderní hospicové hnutí, které se stará o smrtelně nemocné, založila křesťanská lékařka Cicely Saundersová a že většina hospicových skupin má nějakou návaznost na náboženství.

Méně dramatickou ukázkou tohoto procesu jsem viděl v jedné předměstské církvi, kam jsem chodil, malém společenství, které bylo sotva něčím zvláštní. Bohoslužby se tam nevyznačovaly velkou tvořivostí a kázání tam byla stěží postačující. Pro jednoho člověka, Deboru Batesovou, však tato církev sloužila jako plně funkční ambulance.

Jednoho dne se Debořin manžel z ničeho nic odstěhoval a zanechal ji se čtyřmi dětmi, chátrajícím domem a jen nepatrným výživným. Našel si jinou ženu a Debora mnoho měsíců plakala členům církve na rameni, zatímco se snažila vypořádat se svými pocity viny a odmítnutí. Měla i praktické potřeby: děravou střechu, ucpaný odpad, rozhrkané auto. Debora vyžadovala dlouhodobou péči.

Asi dvacet jednotlivců z tohoto malého společenství jí hlídalo děti, malovalo, natíralo a opravovalo Debořin dům a auto. Jeden člověk ji přijal a vyučil v novém zaměstnání. Jedna bohatší žena se nabídla, že bude pla-

tit vzdělání jejích dětí. Nejméně pět let se Debora s námahou prodírala životem, podpíraná „berličkami“, které jí poskytovali členové církve.

Představuji si, že nesourodá církev v Korintu musela často fungovat jako ambulance, a Pavel nám skutečně vypráví o jednom člověku, který v této církvi našel uzdravení. Apoštolův první dopis Korintánům vyjadřuje jeho zděšení a pobouření nad mužem, který se zapletl se svou nevlastní matkou, nad projevem nemorálnosti, „jaký se nevyskytuje ani mezi pohany“ (5,1). V jednom okamžiku byl Pavel připraven vydat tohoto muže satanovi. Přesto se týž muž, jak se domnívá mnoho biblistů, vyskytuje i v druhé kapitole 2. listu Korintským. Církev ho potrestala a teď je ochotna odpustit mu a přijmout ho zpátky mezi sebe. Nouzová léčba se ukázala jako účinná.

Při několika příležitostech jsem měl možnost pomáhat při vysluhování večere Páně. Členové církve přicházeli po skupinách dopředu a klekali si na klekátko. Vždy jsem odlomil kousek chleba, podal ho danému člověku a řekl: „Tělo Kristovo, které se za tebe lámalo.“ Neznal jsem každého, ale věděl jsem tohoto dost, abych u těchto svých bratrů a sester rozpoznal potřebu útěchy a uzdravení. Byly tam ženy, které podobně jako Deboru opustili jejich manželé. Judy, která posílala šeky do Indie, aby tam podpořila své příbuzné. Josh odešel z tiskárny kde pracoval, kvůli pornografii, která se tam tiskla, a od té doby nenašel jiné zaměstnání. Sarah, mladá žena trpící Lou Gehrigovou nemocí, kterou dopředu museli odnést.

Jedna mladá žena přišla ke klekátku se svým děťátkem, které jí hlučně sálo z prsu. To mi poskytlo obraz

přenosu duchovní stravy, k němuž dochází při večeři Páně. Tělesná potrava proudila přímo do matky a pak dále k novorozenci, který byl plně závislý na své matce, že od ní dostane to, co potřebuje, aby zůstal naživu. „Tělo Kristovo, které se za tebe lámalo“ – tato slova získala nový, hluboký význam, když jsem lámal jednotlivé kousky a vkládal je do napřažených rukou věřících. Církev je místem, kam můžeme přinášet svou bolest, protože ji založil Ten, jehož tělo se za nás lámalo, aby nám dalo život.

BOŽÍ VLAK NADZEMNÍ DRÁHY

Několik let jsem chodil na literární seminář na chicagské univerzitě na nejjižnějším konci města. Jezdil jsem tam nadzemní dráhou a pak jsem přestupoval na místní autobus.

Cesta vlakem nabízela sociologickou exkursi po Chicagu. Tam, kde jsem nastupoval, angličtinu často přehlušovala španělština, řečtina nebo polština. Když jsme mířili do centra, převažovali dobře oblečení yuppies. Obě tyto skupiny, národnostní menšiny a yuppies, vystoupily, ještě než jsme se dostali na jižní konec. Tam jsem viděl jen černé tváře, zatímco si vlak razil cestu čtvrtěmi střední a pak nižší třídy a nakonec vykřičenou čtvrtí města.

Začal jsem si z okna vlaku všímat kostelů. Vídal jsem katolické kostely poseté v etnických oblastech, minikatedrály postavené v evropském stylu s klenbami a zvonicemi.

Afroamerické části měly většinou kostely s průčelím směrem do ulice a exotickými názvy: Beulah Land Today Missionary Church, Holy Spirit of Brotherhood Church of God in Christ, Water in the Rock Baptist.

Nakonec, když jsme se blížili k chicagské univerzitě, jsem viděl velkolepou gotickou katedrálu, kterou nechala vybudovat Rockefellerova rodina.

Na univerzitě jsem studoval spisovatele jako T. S. Eliota, W. H. Audena, Sörena Kierkegaarda, Johna Donna a japonského křesťanského romanopisce Šúsaku Endó. Po skončení semináře jsem ty impozantní šedivé budovy opustil a vydal se na zpáteční cestu, přičemž tentokrát jsem začínal ve slumech a poté projížděl mozaikou různých čtvrtí.

Znovu a znovu mě zarážela nesmírná šíře křesťanské víry. Obsahuje dostatečný majestát a hloubku, aby mohla inspirovat takové velikány, jako byli John Donne, Lev Nikolajevič Tolstoj a T. S. Eliot, a provokovat agnostické postgraduální studenty, kteří dodnes studují jejich dílo. Evangelium však bylo původně svěřeno prostým venkovanům. Je velice pravděpodobné, že někteří zakladatelé našeho náboženství neuměli číst ani psát. Sám Ježíš nám nezanechal žádné rukopisy, které bychom mohli studovat.

Cesta na univerzitu a zpátky vlakem nadzemní dráhy mi přiblížila dva aspekty církve a moji potřebu učit se z obou. Od církve Water in the Rock Baptist se učím prosté kráse evangelia, které dokáže mluvit ke každému muži a ženě; učím se hledat skutečného Ducha Božího, který žije na této zemi. Zároveň také narážím na tajemno, které představuje autor jako Kierkegaard nebo Endó, a pokorně si uvědomuji, že nikdo z nás plně neobráhl poselství kříže ani Boží milosti.

Pascal tuto pravdu uznával:

Náboženství jiná, jako pohanská, jsou lidovější, neboť jsou na vnějšku; nejsou však pro lidi

důmyslné. Náboženství ryze duchovní bylo by důmyslným přiměřenější; nesloužilo by však lidu. Jediné náboženství křesťanské je přiměřeno všem, protože smíšeno je z vnějšku i z nitra. Pozvedá lid k nitru a snižuje pyšné k vnějšku; a není dokonalé bez obojího, neboť je třeba, aby lid rozuměl duchu litery a důmyslní aby podrobili svého ducha liteře.*

Slovy apoštola Pavla, „co je světu bláznovstvím, to vyvolil Bůh, aby zahanbil moudré, a co je slabé, vyvolil Bůh, aby zahanbil silné“ (1. Korintským 1,27). Ano, a Bůh také vyvolil několik vzácných jedinců, jako byl apoštol Pavel sám, ale ani jeho nesmírný intelekt se nevyrovnal realitě setkání se samotným Bohem. Církev, Boží církev, je natolik velká a natolik malá, aby mohla vyvýšit ponížené a ponížít vyvýšené.

BOŽÍ RODINA

Tento obraz církve používám s pocitem jistoty, protože ho používá i Bible. Věřím však, že představa církve jako rodiny má dnes vzhledem ke změnám ve společnosti ještě větší význam než v biblických dobách.

Přečtěte si 1. knihu Mojžíšovu a dočtete se o dějinách rodin. Začíná rodinou Adama a Evy, s jedním dobrým a jedním špatným synem. Čtete dál a narazíte na Abrahamovu rodinu, které trvalo desítky let, než se odlepila od země. Následuje příběh Izákovy a poté Jákobovy rodiny. Všechno ostatní vychází z Jákobovy rodiny,

* Přeložil Antonín Uhlíř – pozn. překl.

protože Starý zákon zaznamenává dějiny „dětí Izraele“, což bylo Jákobovo nové jméno.

Porovnejte si tento přístup s kteroukoli moderní učebnicí dějepisu, která vypráví o vzestupu a pádu civilizací. V novodobých novinách čteme o národech a městech, o univerzitách, vládních agenturách a společnostech. Ohnisko pozornosti se přesunulo od rodin k institucím. Přesto Nový zákon tvrdošíjně připodobňuje církev spíš rodině než nějaké instituci.

Instituce jsou založeny na postavení a hodnosti, které je také udržují pohromadě. Voják v armádě přesně ví, kde stojí, a vědí to i všichni ostatní; hvězdičky či proužky na uniformě ohlašují jeho hodnost. Soutěživé hodnocení začíná známkováním ve škole. V podnikatelském světě označují postavení titul, plat a další „pozitky“. Když pojedete výtahem nahoru v newyorském Světovém obchodním centru, stačí sledovat nábytek a uvidíte, jak s narůstající výškou stoupá i postavení úředníků.

V instituci se postavení odvozuje od výkonu. Podnikatelský svět poznal, že lidé pozitivně reagují na odměny týkající se jejich postavení; mohou být velice silným stimulem. V rodinách však postavení funguje jinak. Jak člověk získá postavení v rodině? Dítě si „zasluhuje“ rodinná práva pouhým svým narozením. Pokud dítě nedosahuje žádaných výsledků, nikdo ho z rodiny nepropustí. Dítěti, které je často nemocné, takže moc vysoké výkony nepodává, se někdy dostává větší pozornosti než jeho zdravým sourozencům. Romanopisec John Updike o tom jednou napsal: „Rodiny nás učí, jak láska existuje v oblasti za hranicemi sympatií

a nesympatií a spoluexistuje s lhostejností, soupeřením a dokonce i antipatií.“

Podobně je nám v Boží rodině jasně řečeno, že již „není Řek a Žid, obřezaný a neobřezaný, barbar, divoch, otrok a svobodný“. Všechny takové umělé rozdíly rozdělaly na slunci Boží milosti. Jako Boží adoptované děti získáváme stejná práva, jasně nezasloužená, jakým se těšil prvorozený, sám Ježíš Kristus; například list Efezským tuto pravdu zdůrazňuje znovu a znovu.

Z tohoto důvodu mě trápí, když vidím místní církve, které fungují spíš jako obchodní instituce než jako rodina. Ve svém pojednání o duchovních darech apoštol Pavel ostře varuje před oceňováním některého údu výš než jiného.

Oko nemůže říci ruce: „Nepotřebuji tě!“ Ani hlava nemůže říci nohám: „Nepotřebuji vás!“ A právě ty údy těla, které se zdají méně významné, jsou nezbytné, a které pokládáme za méně čestné, těm prokazujeme zvláštní čest, a neslušné slušněji zahalujeme, jak to naše slušné údy nepotřebují. Bůh zařídil tělo tak, že přehlíženým údům dal hojnější čest, aby v těle nedošlo k roztržce, ale aby údy shodně pečovaly jeden o druhý. Trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním všechny. A dochází-li slávy jeden úd, všechny se radují spolu s ním. (1. Korintským 12,21–26)

V tomto textu Pavel čerpá ze své oblíbené metafory pro církev – lidského těla. Přesto si fungování těchto pravd v konkrétní skupině lidí dokážu nejlépe představit na tom, když se rodina sejde u společného svátečního jídla.

Každou rodinu tvoří někteří úspěšní jedinci a pak také někteří nešťastní ztroskotanci. Při Díkůvzdání se-

dí tetička Mary, viceprezidentka obchodní společnosti, vedle strýce Charlese, který pije přes míru a nedokáže si udržet práci. Přestože jsou kolem stolu někteří lidé chytřejší a jiní hloupí, někteří nehezci a jiní přitažliví, někteří zdraví a jiní zdravotně postižení, v rodině tyto rozdíly pozbývají na významu. Bratranec Johnny se zřejmě ze všech sil snaží od rodiny odcizit, ale neexistuje žádný praktický způsob, jak ho z rodiny vyloučit. Stejně jako my všichni do ní patří, protože jsme se narodili stejným předkům a v buňkách máme stejné geny. Neúspěch členství v rodině neruší. Jak řekl Robert Frost, rodina „je místem, kde vás musí přijmout, když už tam musíte jít“.

Někdy si říkám, že Bůh vymyslel lidskou instituci rodiny jako cvičiště, kde nás připravuje na to, jak bychom se k sobě měli chovat i v jiných institucích. Rodiny nejlépe fungují tak, když místo aby své odlišnosti retušovali, oslavují je. Zdravá rodina posiluje nejslabší členy rodiny, aniž by oslabovala silné. Matka Johna Wesleyho to vyjádřila takto: „Které ze svých dětí mám nejraději? Miluji to, které je nemocné, dokud se neuzdraví, a to, které je pryč, dokud není zase zpátky.“

Rodina je lidskou institucí, u které nemáme na vybranou. Prostě se do ní narodíme, takže jsme nedobrovolně spojeni se směsicí zvláštních a rozdílných lidí. Církev volá k dalšímu kroku: dobrovolně se rozhodnout spojit se s podivnou směsicí kvůli společnému poutu v Ježíši Kristu. Zjistil jsem, že takové společenství připomíná rodinu víc než kteroukoli jinou lidskou instituci. Henri Nouwen kdysi definoval společenství jako „místo, kde vždycky žije někdo, s kým byste chtěli žít ze všech nejméně“. Jeho definice platí pro skupinu, kte-

rá se schází vždycky o svátcích, stejně jako pro skupinu, která se shromažďuje každé nedělní dopoledne.

BOŽÍ ŠATNA

Většinu roku v boji se závislostí na televizi vítězím. Jak jsem však již napsal na jiném místě, musím přiznat, že těsně před začátkem jara mě tajemná síla známá jako „březnové šílenství“ přitahuje ke každoročnímu ritu, přenášenému televizí: turnaji v košíkové Národního sdružení vysokoškolských sportovců. Nemohu odolat pokušení pustit si ho.

Nikdo by neměl být vystavován tlaku, kterému čelí tito mladí sportovci. Ve svých devatenácti nebo dvaceti letech vystupují před třiceti miliony televizních diváků, kdy na každém odrazu míče spočívá celá váha univerzity, státu a jejich profesní dráhy. Klíčový semifinálový zápas bývá obvykle napínavý do poslední minuty. Vždycky to pak vypadá, jako by celá sezóna závisela na jednom osmnáctiletém chlapci, který stojí na čáře pro volný hod, když na hodinách zbývá jediná vteřina.

Přistupuje k čáře a nervózně dribluje s míčem. V posledním možném okamžiku si soupeři vybírají oddechový čas, aby ho znervózнили.

Další dvě minuty střelec volného hodu přešlapuje na kraji hřiště, poslouchá trenéra, snaží se nemyslet na to, o čem pokřikuje dvacet tisíc fanoušků – na svůj příští hod. Jeho spoluhráči ho povzbudivě poklepávají po zádech, ale nic neříkají. Za sezónu nastřílel sto tisíc cvičných hodů a tři čtvrtiny hodů se vydařily. Ale tento volný hod je jiný.

Když dá koš, bude na škole hrdinou všech hrdinů. Jeho fotografie bude na předních stránkách novin. V podstatě by se mohl ucházet o úřad guvernéra. Pokud

koš nedá, bude oslem všech oslů. Jak se bude moci podívat svým spoluhráčům do tváře? Jak bude moci dál žít? O dvacet let později bude sedět u poradce a nacházet kořeny svých problémů v tomto rozhodujícím okamžiku. Vrací se na čáru volného hodů a v rysech obličej má vepsán tlak celé své životní dráhy.

Vzpomínám si, jak jsem jeden rok odešel z místnosti, abych zvednul telefon, právě když se jeden takový chlapec chystal házet. Čelo měl zbrázděné ustaranými vráskami. Kousal se do spodního rtu. Levá noha se mu chvěla v koleni. Dvacet tisíc fanoušků křičelo a mávalo prapory a kapesníky ve snaze rozptýlit ho.

Telefonát trval déle, než jsem čekal, a když jsem se vrátil, otevřel se přede mnou nový pohled. Týž chlapec, s vlasy politymi Gatorade,* se teď nesl na ramenou svých spoluhráčů a přeřezával síť koše. Nic na světě ho netížilo. Jeho zářivý úsměv zaplnil celou scénu. Dal koš!

Ty dva výjevy – stejný chlapec krčící se na čáře pro volný hod a pak oslavující na ramenou svých kamarádů – se pro mě stal symbolem rozdílu mezi zákonem a milostí. Pod zákonem můj osud závisí na všem, co dělám. Abych uspokojil dav, trenéra a hledače talentů pro profesionální mužstvo – abych uspokojil Boha – musím dát koš. Na tom závisí můj úděl na věčnosti. Když minou, navždy mě to ocejchuje. Musím to zvládnout. Nesmím selhat.

Ježíšovo království nás volá na jinou cestu, na takovou, která nezávisí na našem výkonu, nýbrž na tom, co

* Speciální nápoj pro sportovce – pozn. překl.

udělal on sám. Nemusíme ničeho dosahovat, stačí následovat Ježíše. On už pro nás získal drahé vítězství Božího přijetí. Církev by tedy neměla být dalším místem, kde bych měl soutěžit a nechat si hodnotit svůj výkon. Podobně jako šatna vítězů je církev místem, kde se má jásat, vzdávat díky a oslavovat úžasnou zprávu, že všem je odpuštěno, že Bůh je láska a že vítězství je jisté. Církev je pro zbytek světa majákem milosti, a nikoli pevností zákonictví.

Taková je církev, jak ji popisuje Bible.

POSLEDNÍ METAFORA

Když nechávám svou mysl toulat se po různých metaforách, jímž by dnes šlo popsat církev, nacházím mnoho dalších možností.

Církev je Božím úřadem sociální péče, institucí, která má uzdravovat slepé, osvobozovat zajaté, sytit hladové a přinášet radostnou zprávu chudým. To je původní mandát, který vyhlásil Ježíš.

Církev je Božím výčepem, útočištěm lidí, kteří vědí všechno o vašem mizerném šéfovi, o vaší matce s nemocným srdcem a o vašem dospívajícím dítěti, které vás nechce poslouchat. Je místem, kde se můžete uvolnit a vyklopit svůj příběh, který bude přijat soucitným pohledem, a nikoli licoměrným úsměškem.

Poté, co jsem si vyzkoušel tyto a další metafory, zjišťuji, že se znovu a znovu vracím k té, kterou Pavel přijal jako nejpresnější a nejvýstižnější: k církvi jako Kristovu tělu. Dvanáctá až čtrnáctá kapitola 1. listu Korintským načrtává téma, které se objeví v pozdějších epistolách. „Tak jako tělo je jedno,“ říká Pavel, „ale má mnoho údů, a jako všechny údy těla jsou jedno tělo, ač je jich mnoho...“ (12,12). Oko, ruka, ledviny, noha, nos

– tělo funguje jenom při rovnováze protichůdných sil jednoty a různosti, kdy se spojují lidé všech možných tvarů a velikostí, kteří jsou přes to přese všechno jedno v Kristu Ježíši.

Netroufám si zde začít rozvíjet všechny analogie, které z tohoto úžasného obrazu vyplývají, protože jsem s dr. Paulem Brandem spolupracoval na dvou knihách věnovaných právě tomuto tématu (*Fearfully and Wonderfully Made a In His Image*). Pro mě je nejdůležitějším poučením z těla toto: představujeme – vy a já – hlavní ztělesnění Boží přítomnosti ve světě.

Jaký je Bůh? Kde bydlí? Jak svět může Boha poznávat? Boží přítomnost již nepřebývá ve stánku setkávání na Sinaji ani v jeruzalémském chrámě. Bůh se místo toho rozhodl přebývat v obyčejných až tuctových lidech, jako jsme vy a já.

Když se v neděli dopoledne rozhlížím po lidech, kteří zaplňují lavice, vidím, jaké riziko Bůh podstoupil. Ať už pro to má jakýkoli důvod, Bůh se teď ve světě nezjevuje prostřednictvím ohnivého sloupu či kouřového oblaku ani skrze fyzické tělo svého Syna v Galileji, nýbrž prostřednictvím velice nestejnorodé skupiny, která tvoří moje církevní společenství, a skrze každé takové shromáždění v Božím jménu.

V tomto zmateném a matoucím světě jsme voláni, abychom měli podíl na ztělesnění toho, jaký je Bůh – abychom dali Bohu v tomto světě tvar. Martin Luther nás nazval „Božími maskami“: říkal, že svět nemůže vydržet přímé působení Boží síly, a tak Bůh jako základní vyjádření sebe sama používá lidi.

Zdá se, že apoštola Pavla tato pravda nikdy nepřestala šokovat. Přizemní problémy v Korintu bral tak

vážně proto, že věřil, že vrhají špatné světlo nejen na Korint, ale také na Boha. Pro přihlížející svět představujeme důkaz, že Bůh je živý. Viditelně ztvárňujeme, jaký je Bůh.

Když se dívám na toto ztvárnění kolem sebe, snadno propadám beznaději, protože Boží charakter většinou představujeme velice chabě. Přesto, když se vracím například k 1. listu Korintským, cítím náhlý záchvěv naděje. Komu psal Pavel ta vzletná slova z dvanácté až čtrnácté kapitoly? Právě té nestejnorodé směsici Korintanů – modlářů, smilníků, pomlouvačů a podobně.

Žádná církev, kterou z dnešní doby znám, nenaplnuje zaslíbení všech metafor, jež jsem zde zmínil. Přesto každá církev toto zaslíbení ztělesňuje a nabízí náznak naděje. Samozřejmě že nedokonale, nicméně všichni zjevujeme nějakou část tvaru Božího těla. Jak Bůh vnímá církev, která přináší tak zkreslený obraz? Možná, jak navrhuje Malcolm Muggeridge, „když se Bůh skrze věky díval na bytosti, které stvořil, zklamání bez konce dolehlo na miskou vah proti nevyčerpatelné lásce“.

My lidé působíme Bohu velikou bolest, ale Boží vášnivý zájem o nás přesto trvá dál. Neměl bych mít alespoň z části podobný postoj vůči církvi kolem sebe?

*Bůh svýma milosrdnýma očima nevidí,
jaký jsi ani jaký jsi byl,
ale jakého tě touží mít.*

(The cloud of unknowing)

Proniknout za hradby

V jednom svém podobenství Sören Kierkegaard vypráví o církvi, kterou navštěvovalo stádo domácích hus. Každý týden se přikolébaly a naslouchaly kazateli, jak obšírně vykládá o divech létání. „Nemusíme chodit po zemi a zůstávat na tomto místě,“ vybízeli je houser. „Můžeme se vznést do vzduchu a doletět do vzdálených končin, do požehnanějších krajů. Můžeme létat!“ Po vyslechnutí kázání husy každý týden zakejhaly „Amen!“ a pak se vyhrnuly ze dveří a odkolébaly se domů za svými vlastními záležitostmi. Stačilo, kdyby zatřepotaly křídly.

Upřímně řečeno, mnohé církve se neblíží k naplnění vznešeného zaslíbení, které vyplývá z metafor z předchozí kapitoly. Fungují jako soukromé kluby, určené pro dobro svých členů, zatímco Nový zákon předkládá model církve, jejíž aktivity existují především kvůli lidem okolo. Co nám brání v tom, abychom se stali církví, jak ji zamýšlel Bůh?

Znovu a znovu vídám tento stereotyp: církev začne se vzešenými ideály, produkuje horečnou činnost a pak svou vizi postupně mírní a spokojuje se s tím, co má k ideálu značně daleko. Když jsem zůstával mimo církev a díval se dovnitř, nacházel jsem mnohé, co jsem mohl kritizovat. Jakmile jsem však do církve vstoupil naplno, uvědomil jsem si, jak obtížné je udržovat něco, co by se podobalo novozákonní vizi církve. Teď, když k neúspěchům církve sám přispívám, mám pro ně mno-

hem větší pochopení. Církev „nás frustruje ke svatosti“, jak říká Richard Rohr, protože nám předkládá zářivou vizi a pak nás zve do bezvýrazné reality. I já prožívám svůj vlastní stereotyp snížených ideálů, kdykoli se v církvi zapojím do nějaké služby. Začnu v plné síle, pak narazím na hradbu vyčerpání a zklamání a jsem v pokušení se vzdát. Služba s sebou přináší stres a osobní oběti, které mohou vyčerpat i ty nejoddanější pracovníky. Možná je požehnanější dávat než přijímat, ale je to také mnohem namáhavější.

Všichni jsme povoláni k dílu služby. Pokud však nepochopíme povahu této výzvy – „rizika podnikání“ služby – nevyhnutelně se v církvi opevníme dalším zákopem a omezíme se jen na službu sobě samým, a nikoli světu. V takovém případě budeme jako kterákoli jiná lidská instituce a jedinečné povolání církve se vytratí.

Když sleduji křesťany aktivní ve službě a přemýšlím o svých vlastních zkušenostech, pozoruji vratkou rovnováhu mezi přílišnou citlivostí a emocionálním „krunýřem“. Někteří pracovníci zůstávají tak citliví na bolest kolem sebe, že této bolesti podléhají. Jiní si vypěstují necitelnost, která jim ze služby udělá jen další práci, náročný úkol pro dobrovolníky, za který nebudou příliš odměněni. Ani jedna z těchto skupin nevydrží u díla církve dlouho. Nový vhled do tohoto procesu v těle Kristově jsem získal, když jsem začal podobný proces pozorovat ve svém vlastním těle – konkrétně ve své levé noze.

MŮJ MOZOL

Mám mozol, deformitu spojenou s uspořádáním kostí na noze. Palce u nohy většině lidí trčí rovně nebo jsou v mírném úhlu patnácti stupňů nakloněné k ostatním

prstům. Mně na levé noze (pravou mám chirurgicky napravenou) palec vyčnívá v naprosto nepřijatelném úhlu pětáctyřiceti stupňů a tísní tak ostatní prsty. Až se šlachy ještě víc smrští, palec překryje vedlejší prst a já budu muset vydat skalpelu i svou levou nohu.

Tím, jak se palec zkroutil dovnitř, se mi na noze z vnější strany udělala nepěkná bulka, můj mozol. Tento defekt kostí mi občas působí bolest a vždycky mi komplikuje nákup bot. Výrobci obuvi, jak jsem se dozvěděl, obvykle nedělají boty s velkými, nehezkými vybouleninami po stranách. Proto si musím kupovat boty, které jsou na mou pravou nohu (chirurgicky napravenou) příliš velké, a doufat, že mozol vtiskne levé botě svůj vlastní tvar. Vždycky se to vyplatí – za určitou cenu.

Už víc než dvacet let rekreačně běhám, a tak jsem až příliš dobře poznal, v jakém sledu se mé tělo bo-tám přizpůsobuje. Když běžím, moje levá noha zjišťuje nedostatečnou oporu u palce, který se jako obvykle vychyluje od vložky boty, a důmyslně se rozhodne vytvořit si svou vlastní oporu, aby mezeru zaplnila. Nejdřív se mi vytvoří puchýř, dočasný, tekutinou naplněný polštářek, který mi bolestivě komplikuje běh. Když vytrvám, noha vytvoří trvalejší modifikaci, tvořenou tlustými vrstvami ztvrdlého keratinu, mozol. Mozol časem mezeru zaplní a já mohu – nějakou chvíli – běhat pohodlně.

Nakonec je mozol tak veliký, že vytvoří své vlastní tření a pod mozolem se začnou tvořit bolestivé krvavé puchýře. Vyndám nůžky na nehty a mozol si zastřihnu až k vrstvám jemné růžové kůže a celý proces začíná znovu.

Dřív jsem svůj mozol nesnášel a díval jsem se na něj s nepřátelstvím, zatímco rostl a já čekal, až budu mít nohu zase bolestivou. Později dr. Paul Brand, spoluautor tří knih o lidském těle, přispěl k zmírnění mého postoje. Podělím se s vámi o to, co mi řekl.

„Kdysi jsem měl podobný problém. Jeden rok na lékařské fakultě jsem se v létě plavil na škuneru po Severním moři. První týden, jak jsem při vztyčování plachty tahal za lana, se mi konečky prstů rozbolavěly tak, že mi z nich tekla krev a celou noc jsem se budil bolestí. Koncem druhého týdne se začaly tvořit mozoly a brzy poté mi prsty zakryly silné mozoly. Toho léta jsem už s bolestivostí potíže neměl – mozoly mě ochránily. Když jsem se ale po dvou měsících vrátil do školy, k své zlosti jsem zjistil, že jsem přišel o svou zručnost při pitvách. Kvůli mozolům jsem měl prsty méně citlivé a stěží jsem dokázal hmatem rozlišit nástroje. Několik týdnů jsem měl strach, že jsem si zničil kariéru chirurga. Postupně ale mozoly vlivem mého sedavého života zmizely a citlivost se mi vrátila. Moje tělo si pokaždé věrně hledalo způsob, jak se přizpůsobit měnícím se potřebám, kterým jsem ho vystavoval.“

Začal jsem chápat, že se moje tělo neustále snaží najít správnou rovnováhu mezi přílišnou citlivostí a necitelností. Podobně jako prsty dr. Branda i moje noha ztrácí tvorbou mozolů citlivost na bolest a tlak. Nějaký čas to dělá ochotně a přizpůsobuje se tak mému běhání. Za nějaký čas však moudrost těla rozhodne, že se neodváží nechat mi nohu zarůst příliš mnoha mozoly. Ve snaze přesvědčit mě, abych se svou nohou přestal nešetřit

zacházet, vytvoří moje tělo krvavé puchýře, které obnoví moji citlivost na bolest a přinutí mě upravit své chování.

Od té doby se snažím vnímat úsilí svého těla s vděčností, a nikoli s nechutí. Chápu, že moje jednání někdy vyžaduje zvýšenou citlivost a jindy mozol. Nemožu říci, že by se mi rutinní postup puchýř/mozol/krvavý puchýř/nůžky *líbil*, ale už chápu, co je jeho účelem, a oceňuji snahy svého těla vypořádat se s danými podmínkami.

Můj rozhovor s dr. Brandem způsobil ještě něco jiného: přinesl mi užitečný vhled do služby v Kristově těle. Lidé, kteří vykonávají nějakou službu, se jako „kůže“ Těla vystavují měnícím se nárokům. Někdy člověk ve službě potřebuje vytříbené umění chirurga, protože oprava lidských duší může vyžadovat větší citlivost než oprava lidských těl. Jindy člověk ve službě, přetížený, vyčerpaný a zaplavený neřešitelnými problémy, potřebuje vrstvu mozolů. Služba opravdu občas výrazně připomíná, co prožívá námořník, když se uprostřed zuřící bouře pevně drží lan hlavní plachty.

Křesťanská služba, podobně jako moje noha nebo konečky prstů dr. Branda, kolísá mezi přecitlivělostí a necitlivostí.

*JÍST SLZY**

Moje myšlenka byla na začátku docela prostá. Začal jsem pracovat jako dobrovolník v odděleních pro smr-

* Z knihy *How Can I Help?* (Jak mohu pomoci?) od Rama Dasse a Paula Gormana.

telně nemocné děti a oběti popálení – prostě jsem je chtěl trochu rozveselit a rozesmát. Postupně vznikl nápad, že tam budu přicházet jako klaun.

Nejdřív mi někdo dal červený gumový nos a já ho využil. Pak jsem se začal jako klaun líčit. Potom jsem dostal žlutý, červený a zelený klaunský oblek. Nakonec jsem získal senzační boty se zahnutými špičkami, asi tak tři čtvrtě metru dlouhé, se zelenými špičkami a podpatky a uprostřed bílé. Byly od klauna, který se chystal do důchodu a chtěl, aby jeho nohy chodily dál.

Ze začátku to pro mě bylo těžké – moc těžké. V těchto odděleních člověk vidí hodně strašné věci. Vidět umírající nebo zmrzačené děti není něco, na co by většina z nás byla někdy připravená. Nikdo nás v této společnosti neučí čelit utrpení. Nemluvíme o něm, dokud nás neudeří do tváře...

Někteří z nás se chystali promítat v oddělení pro děti nemocné leukemií film *Godzilla*. Já jsem líčil děti jako klauny. Jedno dítě nemělo po chemoterapii žádné vlasy, a když jsem mu dodělal obličej, jiné dítě řeklo: „Tak teď mu ještě pomaluj zbytek hlavy.“ Dítěti se ten nápad moc líbil. Když jsem byl hotový, jeho sestra prohlásila: „Hele, můžeme ten film promítat na Billyho hlavu.“ A jemu se tahle myšlenka opravdu líbila. Pustili jsme tedy *Godzillu* a promítali ji na Billyho hlavu. Billy byl šťastný jako blecha a my všichni jsme na něho byli nesmírně hrdí. Byla to úžasná chvíle, obzvlášť když přišli doktoři...

Popálená kůže nebo holé hlavičky malých dětí – co s tím člověk udělá? Myslím, že se tomu dá prostě jenom čelit – když děti opravdu tak strašně trpí, tolik se bojí a pravděpodobně umírají, takže všem puká srdce. Po-

stavte se tomu tváří v tvář a sledujte, co bude pak, dívejte se, co můžete udělat dál.

Napadlo mě brát s sebou praženou kukuřici. Když dítě pláče, namočím mu do slz kukuřici, kterou pak sobě nebo jemu nasypu do pusy. Sedíme spolu a jíme slzy.

Ve službě zvýšená citlivost docela jednoduše znamená schopnost cítit bolest někoho jiného. Znamená to jíst slzy druhého člověka.

Jasně si vzpomínám, jak jsme v našem bytě v Chicagu seděli u jídelního stolu a polykali slzy. Janet mi vyprávěla o Georgeovi, kterému v nemocnici léčili gangrénu, způsobenou omrznutím. Protože neměl stálé místo, kde by mohl spát, často skončil někde venku. Jednou v noci spal příliš málo chráněný a zastihla ho chicagská zima. O několik dnů později si jeden starší člověk všiml, že George chybí, a po mnoha telefonátech ho Janet vypátrala.

Janet si připadala bezmocná tváří v tvář obrovským sociálním problémům bezdomovectví, násilí a nedostatečné zdravotní péče. Během dne dělala, co mohla, ale někdy už večer byla schopna jen plakat. Několikrát, zejména poté, co zemřel některý ze seniorů, říkala Janet něco v tomto smyslu: „Měla bych skončit. Nejsem v téhle práci k ničemu. Vždyť se na mě podívej. Sedím tu a brečím nad jedním ze svých ‚klientů‘. To není profesionální. Neumím zvládat bolest.“

Většinou jsem jí odpovídal: „Janet, jsi jediný člověk na celém světě, který proleje slzu, protože Paul zemřel. Opravdu si myslíš, že by těm starým lidem posloužil líp někdo, kdo nebrečí?“

Poté, co jsme se přestěhovali do Colorada, Janet pracovala jako kaplan v hospicu jednoho pravoslavného řádu. Každý měsíc tam umíralo pětadvacet lidí, což znamenalo, že téměř každý den, kdy Janet šla do práce, někdo zemřel. Začali jsme polykat víc slz.

Je tohle polykání slz k něčemu dobré? Je prospěšné, když je člověk citlivý a vědomě riskuje vystavení se bolesti někoho jiného? Ano, věřím, že ano. Věřím, že je prospěšné, když si člověk nasadí červený gumový nos a vklouzne do obrovských bot, aby přinesl radost a smích na oddělení dětí nemocných leukemií, a když tento člověk zůstane a jí praženou kukuřici smáčenou slzami. A věřím, že pro George bylo nesmírně důležité, když věděl, že jeden člověk – možná jeden jediný člověk – nese jeho bolest a odnáší si ji s sebou domů.

Útlá knížka Henriho Nouwena s úžasným názvem *The Wounded Healer* (Zraněný uzdravující) popisuje osamělé, opuštěné lidi, kteří neměli nikoho, kdo by je měl rád. Nouwen vypráví o mladém duchovním, který nemá, co by mohl nabídnout starému muži před operací, kromě svého láskyplného zájmu. „Nikdo nemůže zůstat naživu, když na něho nikdo nečeká,“ píše Nouwen. „Každý, kdo se vrací z dlouhé a náročné cesty, vyhlíží někoho, kdo by na něho čekal na nádraží nebo na letišti. Každý chce vyprávět svůj příběh a dělit se o své chvíle bolesti a nadšení s někým, kdo zůstal doma a čeká, až se vrátí.“

Ti z nás, kteří jsou zapojeni v duchovní službě, někdy mohou trpícím lidem nabídnout jen ujištění, že jejich utrpení, které pro ně nemá žádný zjevný význam, pro nás význam má.

ODCHOVÁN SLZAMI

Někdy však, navzdory našemu nejlepšímu úsilí cítit bolest druhých, narážíme na utrpení, které jako by nemělo vůbec žádný smysl. V takových chvílích může polykání slz vypadat zbytečně. Vzpomínám na muže s Alzheimerovou chorobou: jeho dcera se snaží uspokojovat jeho potřeby, ale každý den jí láme srdce pohled na smutnou skořápku toho, co bývalo jejím otcem.

Nebo se mi vybavuje vážně postižené dítě s IQ v rozmezí 30–40. Toto dítě může prožít dlouhý život, kdy bude bez hnutí ležet v postýlce, neschopné mluvit, neschopné chápat, a bude odčerpávat nákladnou odbornou péči.

Kde je smysl života u takového senilního dospělého a takového dítěte? K čemu je sdílet jejich slzy? Odpovědět si na tuto otázku mi pomohl jeden lékař z Východního Německa. Tamější církev, omezovaná ve svých činnostech bývalou komunistickou vládou, mnoho let přijímala nejméně „hodnotné“ či „užitečné“ členy společnosti.

„Jaký má jejich život smysl? Je jejich život vůbec k něčemu?“ ptal se dr. Jürgen Trogisch, pediatri, který se věnoval dětem s vážným mentálním postižením.

Dr. Trogisch si na tuto otázku smyslu dlouho nedokázal odpovědět. Dál plnil své lékařské úkoly, ale zůstával bez odpovědi. Potom vedl začátečnický kurs pro nové pomocníky ve středisku. Na konci ročního výcviku požádal tyto mladé pomocníky, aby mu vyplnili dotazník. Mezi otázkami byla i tato: „Jaké změny nastaly ve vašem životě od té doby, co se naplno věnujete postiženým lidem?“ Zde je výběr z jejich odpovědí:

- Poprvé v životě mám pocit, že dělám něco opravdu důležitého.
- Mám pocit, že teď mohu dělat věci, o kterých bych si nikdy nemyslela, že je zvládnu.
- Za tu dobu, co jsem tady, jsem si získala Sabininu přízeň. Díky tomu, že jsem měla příležitost věnovat se postiženému člověku, ji už vůbec nevnímám jako postiženou.
- Jsem teď citlivější na lidské utrpení a vzbuzuje to ve mně touhu pomáhat.
- Přivedlo mě to k otázce, co je v životě opravdu důležité.
- Práce pro mě získala nový smysl a účel. Připadám si teď potřebnější než dřív.
- Naučil jsem se být trpělivější a vážit si sebemenší známky pokroku.
- Při sledování postižených jsem našel sám sebe.
- Jsem teď tolerantnější. Moje malé problémy mi už nepřipadají tak důležité a naučila jsem se přijímat sama sebe se všemi svými nedostatky. Především jsem se naučila vážit si drobných radostí života a hlavně děkovat Bohu, že mi ukázal, jak láska může dosáhnout víc než nenávist a síla.

Když si dr. Trogisch pročítal jejich odpovědi, s překvapením si uvědomil odpověď na svou otázku. Smysl utrpení těchto dětí se projevoval v životě druhých, jeho pomocníků, kteří zde přijímali poučení, která jim žádný sofistikovaný vzdělávací systém nemohl nabídnout. Kde jinde mohli dospívající a vysokoškoláci získat tyto neocenitelné zkušenosti?

Dr. Trogisch poukázal na vedlejší produkt poslání církve, který často bývá přehlížen. Máme sklon zamě-

řovat se na *předmět* své služby: duše vedené ke Kristu, zachráněná manželství, nasycené a ubytované chudé, navštěvované staré lidi, kteří již nemohou vycházet ven, podchycené dospívající. Když si však čtu Nový zákon, zdá se mi, že Ježíše stejnou měrou zajímá, jak služba působí na lidi, kteří ji sami vykonávají.

Když se dvaasedmdesát učedníků vrátilo se vzrušujícími zprávami o skvělých výsledcích, Ježíš s nimi chvíli oslavoval a pak řekl: „Ale neradujte se z toho, že se vám podrobují duchové; radujte se, že vaše jména jsou zapsána v nebesích.“ Je patrné, že to, co se dělo v nitru učedníků, bylo pro Ježíše stejně důležité jako všechno, čeho dosáhli navenek.

Jíst slzy je pro toho, kdo je dobrovolně přijímá, stejně prospěšné jako pro toho, kdo je prolévá. Jako introvert se obvykle musím nutit, abych se zapojil do nějaké pomoci. Musím sebrat všechnu odvahu, abych na Den díkůvzdání zajistil společnou večeři v ubytovně pro bezdomovce nebo abych šel někoho navštívit v nemocnici. Kdykoli to však udělám, bez výjimky z toho mám užitek. Přicházím domů obohacen osobnostmi, s nimiž se setkám, inspirován jejich příběhy a ohromen tím, co všechno lidé vydrží. K svému téměř osamělému zaměstnání se vracím s novým pocitem vděčnosti a obnoveným odhodláním sloužit druhým tak, jak dokážu. Na vlastní kůži tak zakouším ozdravný účinek sdílených slz.

SÍLA SKRZE SLABOST

Je to paradoxní, ale když se církev vyhýbá službě, protože by jí to mohlo přinést bolest a těžkosti, trpí sama. Zůstává zakrnělá a nedozrává.

Vzor, jak má církev fungovat, nám Pán Ježíš dal při své poslední večeři. Zatímco jeho učedníci navrhovali lepší organizační opatření – pojďme si zvolit hodnostáře, ustanovit hierarchii, určit měřítka profesionálního chování – Ježíš vzal potichu ručník a umyvadlo s vodou a začal jim mýt nohy. „Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já,“ řekl (Jan 13,15). Tohoto ducha služby jsem rozpoznal jako největší charakteristický znak církve, která plní Boží vůli.

Budovy, zařízení, správní rada plná mazaných podnikatelů – to všechno může napomáhat hladkému chodu církve, ale základní otázkou je: *Čemu* ten hladký chod slouží? Vyhlížím církevní společenství, které pěstuje zvýšenou citlivost na bolest. Zatímco my ostatní odvrátíme od bezdomovců svou tvář, pak potřeseme hlavou a žijeme dál svůj život, služebníci řeknou: Ne, my se od této bolesti neodvrátíme. I bezdomovci jsou nositeli Božího obrazu. Musíme jim sloužit, jako by jim sloužil Ježíš – jako by oni byli Ježíš.

V souvislosti s Ježíšovým stylem služby apoštol Pavel napsal: „Nechť je mezi vámi takové smýšlení, jako v Kristu Ježíši: ... sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka...“ (Filipským 2,5–7). Biblický vzorec služby uznává, že cesta k síle vede skrze slabost.

Sám Pavel třikrát prosil o odstranění svého „ostnu v těle“ a my o obsahu těchto modliteb můžeme jen spekulovat. *Pane, pomysli, o kolik bych byl výkonnější, kdybys mě toho ostnu zbavil. Brzdí mě ve službě. Brání tvému dílu. Kdybys tenhle problém uzdravil a obnovil mi sílu, mohl bych dosáhnout velikých věcí.* Odpověď na apoštolovy modlitby byla nekompromisně negativní.

Proč Bůh dopustil, aby Pavlovo utrpení pokračovalo? Strohý důvod uvádí sám apoštol: „abych se nepovyšoval“. Bůh mu řekl: „V slabosti se projeví má síla.“ Pavel se naučil reagovat: „A tak se budu raději chlubit slabostmi, aby na mně spočinula moc Kristova. Proto rád přijímám slabost, urážky, útrapy, pronásledování a úzkosti pro Krista. Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný“ (2. Korintským 12,7–10).

Ve skupinách dvanácti kroků jsem vyslechl bolestné příběhy o tom, čeho je třeba k tomu, aby se člověk naučil postavit se tváří v tvář své vlastní zlomenosti, „sáhnout si na dno“, jak to lidé často formulují. Alkoholici vyprávějí o mučivém procesu, k němuž musí dojít, než dokážou přiznat, že jsou slabí, a nikoli silní, a musí neustále spoléhat na Vyšší moc jako na zdroj síly zvenčí. Zjistil jsem, že toto poučení lze získat i snáze: zapojit se do nějaké služby v církvi.

Přímý a osobní blahodárný vliv služby vidím na své vlastní ženě. Každý den chodila do chabě zařízené kanceláře a trávila tam čas s lidmi, kteří jí sotva poděkovali. Musela shánět peníze na svůj vlastní plat, což byl proces, který jí vracel pocit studu, jenž prožívala jako dítě misionářů. Po pravdě však mohu říci, že její ochota vystavovat se bolesti druhých jí nakonec přinášela stejné uspokojení jako jim. S veškerou objektivitou, jíž jsem jako manžel schopen, ji teď vnímám jako silnějšího a krásnějšího člověka. Podle měřítek tohoto světa nedostala za svou práci mnoho odměn. Odměny se však vytvořily v jejím nitru.

Ti, kdo slouží, mají příležitost učit se soucitu (v angličtině toto slovo znamená „trpět s“), pokoře, trpělivosti a dalším podobným vlastnostem, které by si pět set nej-

majetnějších firem nikdy nestanovilo jako cíl. Neodvažujeme se bagatelizovat odměny, které dává Bůh. Jsou pro Boha cenné a jsou hodnotnější než jakékoli množství peněz a slávy, kterou člověk může nashromáždit v jiných profesích. Ježíšův nejčastěji opakovaný výrok v Evangeliiích je, že svůj život nacházíme, když ho ztrácíme. Nejlépe ho ztrácíme ve službě druhým.

Zvýšená citlivost na bolest může být zdrojem, nečekaným darem. Tytéž slzy, které nám lámou srdce, nás také mohou sytit způsobem, který je pro Boha velice důležitý.

MOZOL PRO ZMÍRNĚNÍ BOLESTI

Jeden rok jsem se rozhodl běžet Chicagský maraton. Už jsem běhal třicet až skoro čtyřicet kilometrů týdně, ale časopisy o běhu mě poučily, že v rámci přípravy na maraton musím tuto vzdálenost zdvojnásobit. Se svou typickou zbrklostí jsem si trasu zdvojnásobil rovnou. Povzbudilo mě, že moje tělo dokáže toto mimořádné vypětí zvládnout. Plíce to vydržely, moje srdce se s touto výzvou také dobře vypořádalo a svaly sice bolely, ale brzy si zvykly. Můj mozol však ne.

Po několika týdnech nového režimu jsem měl kůži v okolí palce u nohy tak citlivou, že jsem stěží dokázal dojít na konec ulice, natož abych uběhl patnáct kilometrů. Musel jsem omezit trénink, dokud se mi na noze postupně nevytvořily nové mozolnaté vrstvy, které mohly zvládnout zvýšenou zátěž.

Něco podobného se stává lidem ve službě. Soucitní lidé, kteří jsou mistry ve službě druhým, mohou být náhle vystaveni zcela nové míře tlaku: přítel onemocní AIDS, manželský partner požádá o rozvod, v církvi se rozšíří pomluvy – a zjišťují, že jsou bez jakékoli ochra-

ny. Vysoká citlivost, kdysi jejich nejsilnější stránka, se jim teď stává nepřítelem. Kůže na mé noze reagovala tím, že vypověděla službu a v podstatě mě ochromila, dokud se mi nevytvořil silnější mozol, a právě to se stává i lidem, kteří slouží. Bolest, která kdysi přinášela užitek, je náhle ohrožuje. Když sníte příliš mnoho slz, můžete se otrávit solí.

Film *Vzkříšení* z roku 1970 působivě zobrazuje, co se může stát zraněným uzdravujícím. Hlavní hrdinka, kterou hraje Ellen Burstynová, dostává po automobilové nehodě dar zázračného uzdravování. Nemá žádnou náboženskou víru a nemůže své nové schopnosti nikterak vysvětlit. „Ráda bych vám řekla, co se děje,“ mluví k zástupu nemocných lidí, který ji brzy obklopí. „Vidím před sebou nemocného, trpícího, vystrašeného člověka. Neptejte se mě jak, ale cítím ho. Je to, jako bych sama byla nemocná, trpící a vystrašená. Jako bych se stala jím samotným... Nevím, odkud ta schopnost přichází, vím jen to, že přichází.“

V jedné pozoruhodné scéně jde Burstynová do Kalifornského ústavu psychologie, aby tam zkoumali její schopnosti. Do posluchárny plné psychologů a vědců přivezou nemocniční lůžko, na němž leží mladá žena trpící svalovými křečemi. Burstynová přistupuje k ženě, která sebou křečovitě škube, chvíli váhá a pak vylézá na lůžko vedle ní.

Během několika minut se Burstynová, léčitelka, začne třást. Obličej se jí zkroutí, nohy se jí stočí dovnitř, z rukou se jí stanou ztuhlé pařáty. Burstynová doslova bere nemoc na své vlastní tělo a zároveň ji odnímá od té druhé ženy. Pacientka vstává, všechny končetiny ji

poslouchají; Ellyn Burstynovou odvázejí do nemocničního pokoje na pozorování.

Ve filmu má dráha Ellyn Burstynové jako léčitelky krátké trvání, protože přenesená bolest od ní žádá příliš vysokou daň. Přestěhuje se do malého města v Nevadské poušti a čepuje benzín těm několika cestujícím, kteří jedou kolem a z nichž nikdo o jejích zázračných schopnostech neví.

Jak můžeme zraněné uzdravující uchránit před smrtelným zraněním? Realisticky vzato, můžeme se věnovat bolesti druhých, aniž bychom si ublížili? Nebo, vyjádříme-li tuto otázku podle mé analogie s mozolem, jak můžeme odhadnout, kdy lidé, kteří pomáhají druhým, potřebují spíš ochranné mozolnaté vrstvy?

Přiznávám, že na tyto otázky nejsem žádný odborník. Jako hraniční osobnost „typu A“ postrádám dobrý úsudek ohledně symptomů vyhoření a musím spoléhat na radu své manželky a několika přátel, jimž mohu důvěřovat. V manželství s člověkem v předních liniích služby jsem si však osvojil několik principů, které mohou druhým pomoci rozpoznat rané příznaky zhroucení. Předložím je zde jako určitý kontrolní seznam varovných signálů.

1) Nemám větší zájem o bolest daného člověka než o jeho samotného? Jednou jsem slyšel, jak někdo popisuje zdravotní sestru jako „postrach převlečený za Florence Nightingalovou“ a vysvětloval to tím, že „má neustálý komplex nutkání pomáhat. Je posedlá zmírňováním bolesti druhých, protože má sama z bolesti strašně nepříjemný pocit. V důsledku toho kolem sebe šíří nejen uzdravení, ale taky tíseň“.

Naučil jsem se rozpoznávat jeden raný varovný příznak vyhoření: pocit zdrcující osobní zodpovědnosti, jako by osud církve, společnosti, národa a snad i celého světa ležel na ramenou jednoho oddaného pomocníka.

Eugene Peterson poukazuje na kontrast mezi Augustinem a Pelagiem, dvěma teologickými protivníky čtvrtého století. Pelagius byl uhlazený, zdvořilý, přesvědčivý a všemi oblíbený. Augustin své mládí prožil v nemravnosti, měl zvláštní vztah se svou matkou a mnoho nepřátel. Augustin však začal u Boží milosti a dobře ji pochopil, zatímco Pelagius začal u lidského úsilí a pochopil ho špatně. Augustin vášnivě hledal Boha, Pelagius se metodicky snažil Bohu zalíbit. Augustin zoufale potřeboval Boha a věděl to. Peterson dále říká, že křesťané mají sklon být teoreticky augustiniány, ale prakticky pelagiány. Spoléhají na své vlastní horečné úsilí: schůze různých výborů, přesčasy pod tlakem pocitu viny, obsesivní pokusy „vyřešit“ problémy druhých lidí.

Služba potřebným lidem však někdy naopak vyžaduje určitý odstup, přiměřený mozol, který pomáhajícího chrání před bolestí toho, kdo potřebuje pomoci. Autor řady spisů Frederick Buechner popisuje ve své knize *Telling Secrets* (Vyprávění tajemství), jak k tomuto poučení přišel:

Miluj svého bližního jako sebe samého je část velkého přikázání. Také bychom ho mohli vyjádřit slovy: Miluj sám sebe jako svého bližního. Milovat sám sebe není nějaký egocentrický, samolibý pocit, nýbrž taková láska k sobě samému, jakou byste milovali svého přítele, ve smyslu péče o sebe a snahy pochopit, utěšit a posílit sám

sebe. Zejména duchovní a vůbec lidé, kteří se starají o druhé, jsou známi tím, že sami sebe zanedbávají, takže se pak svým způsobem stávají stejně bezmocnými a ochromenými jako lidé, o něž se snaží pečovat, a už nikomu moc prospět nemohou. Pokud vaše dcera bude zápasit o život v prudkém proudu, nezachráníte ji tím, že do toho proudu skočíte za ní, protože tak byste utonuli oba. Místo toho zůstanete na suchém břehu – co nejlépe si zachováte vnitřní klid, to nejlepší a nejsilnější, co v sobě máte – a z pevné země k ní natáhnete záchrannou ruku. „Hledět si svého“ znamená vycouvat ze života druhých lidí, protože z dlouhodobého hlediska musí žít sami za sebe, ale také to znamená dbát na svůj vlastní život, na své zdraví a rovnováhu, kvůli sobě a v konečném důsledku i kvůli těm, které milujete. Starejte se o sebe tak, abyste se mohli starat i o ně. Krvácející srdce nikomu nepomůže, pokud vykrvácí k smrti.

Potom Buechner, který autobiograficky píše o své dceři, dodává tuto větu: „Napsat tato slova bylo tak snadné, ale uvést je do praxe bylo tak nemožné.“

Buechnerovou jedinou záchranou bylo, že jeho dcera, jejíž život ohrožovala anorexie, vyhledala léčení zhruba čtyři tisíce kilometrů od domova. Nebyl nablízku, aby ji mohl „chránit“ tím, že by usměrňoval dění v její prospěch. Lidé, kteří jí nablízku byli – lékaři, zdravotní sestry, sociální pracovnice a dokonce i soudce, jenž ji nechal hospitalizovat proti její vůli – měli „mozol“, který Buechner otec neměl a mít nemohl. „Ti muži a ženy nebyli vyčerpaní, roztřesení a nemocní láskou

jako já. Byli realističtí, pevní, svědomití a takto jí, i když by to tak sami nikdy nevyjádřili, projevovali lásku ve smyslu, který je, jak se domnívám, tomu, co láskou myslel Ježíš, bližší než to, co jsem dělal já.“

Syndrom nezdravého sebeobětování pro druhé, nesení spíše bolesti daného člověka než jeho samotného, se někdy označuje jako „spasitelský komplex“. Ironicky se zdá, že pravý Spasitel je od takového komplexu svobodný. Nasedl na loďku, aby unikl zástupům; střežil si soukromí a čas o samotě; přijal „rozhazovačný“ dar parfému, který, jak zdůrazňoval Jidáš, mohl být prodán a utržené peníze mohly být použity na zmírnění lidské bídy.

Ježíš uzdravil každého, kdo ho o to požádal, ale ne každého, koho potkal. Měl zarážející a vzácnou schopnost nechat lidi, aby si zvolili svou vlastní bolest. Odhalil Jidáše, ale nesnažil se zabránit jeho zlému činu; kritizoval farizeje, aniž by se snažil přimět je k přijetí jeho stanoviska; na otázku bohatého muže odpověděl nekompromisními slovy a nechal ho odejít. Marek detailně dodává tuto poznámku o bohatém muži, který odmítl Ježíšovu radu: „Ježíš na něj s láskou pohleděl“ (Marek 10, 21).

Stručně řečeno, Ježíš vykazoval neuvěřitelnou úctu k lidské svobodě. Neměl nutkání obrátit za svůj život ke křesťanství celý svět nebo uzdravovat lidi, kteří na uzdravení nebyli připraveni. My, kdo jsme zapojeni v nějaké službě, potřebujeme tento Ježíšův „komplex Spasitele“.

Během svého života mezi misionáři v Peru Henri Nouwen dospěl k závěru, že dvěma nejničivějšími motivy mezi duchovními jsou pocit viny a touha zachra-

ňovat. „Potíží s pocitem viny,“ psal, „spočívá v tom, že ho práce neodnámá... Pocit viny zarůstá hlouběji, než kam mohou dosáhnout skutky služby. Naproti tomu touha zachraňovat lidi od hříchu, od chudoby nebo od vykořisťování může být neméně škodlivá, protože čím více se snažíme, tím víc narážíme na svá vlastní omezení. Mnozí usilovně pracující muži a ženy jsou svědky toho, jak se situace během jejich misijního působení zhoršuje, a pokud by byli závislí jen na úspěchu své práce, brzy by přišli o vědomí své vlastní hodnoty.“

Na závěr Nouwen píše: „Když si uvědomíme, že vina z nás byla sňata a že jenom Bůh zachraňuje, potom můžeme svobodně sloužit a žít opravdu pokorným životem.“ Bůh nejlépe působí skrze ty, kteří mají ducha pokory a vděčnosti.

Ano, vysoká citlivost na bolest může být darem, ale podobně jako mnoho jiných darů, pokud jí přenecháme vládu, může ničit. Mám starosti, když vidím, jak pomáhající vypadají ztrápeněji a vyčerpaněji než lidé, jimž pomáhají. Slovy básníka Johna Donna, „kříže těch druhých nejsou křížem mým“.

2) Mám kolem sebe skupinu lidí, kteří si cení toho, co dělám? Kdysi jsem strávil určitý čas v podpurném středisku Wycliffových překladatelů Bible v poušti blízko arizonského Tucsonu. Jak je mým zvykem, šel jsem si zaběhat, i když to bylo dřív než obvykle, abych se vyhnul horkému slunci. Protože jsem si dával pozor na chřestýše a škorpiony, bedlivě jsem sledoval stezku. Jednou ráno, tři kilometry od střediska překladatelů, jsem vzlédl a uviděl honosné budovy celostátně známých lázní, exkluzivní kliniku pro lidi s poruchami příj-

mu potravy a s nadváhou. Nejdřív jsem si myslel, že jsem narazil na pětihvězdičkové rekreační středisko. Význačnou součástí tohoto zařízení, zalidněného filmovými hvězdami a sportovci, byly bazény, běžecké stezky, basketbalová hřiště a tenisové kurty, jezdecké trasy a stinná místa pro pořádání pikniků. Jeho moderní štukované budovy zářily ve slunečních paprscích.

Nemohl jsem si pomoci a začal porovnávat lázeňské středisko se základnou Wycliffových překladatelů, kde byly budovy ryze funkční, bez výraznějších architektonických ozdob, a postavené z betonových kvádrů. Mnozí zaměstnanci bydleli v pojízdných buňkách, roztroušených mezi kopci. Napadlo mě, že ten kontrast mezi dvěma zařízeními ilustruje jeden nevyhnutelný fakt týkající se služby: svět si cení spíš materiálních než duchovních hodnot. Ve snaze zbavit se tukových buněk lidé zaplatí tisíce dolarů a vyžadují prvotřídní léčbu. Naproti tomu ti, které Ježíš povolal na mnohem těžší tažení, jehož náplní je boj s problémy, jako je pýcha, hrabivost, smyslnost, násilí, závist a nespravedlnost, musí zápasit o přežití.

Naštěstí jsem v několika příštích dnech zjistil, že si Wycliffovi pracovníci udržují vysokou úroveň morálky. Podle mého názoru to bylo díky tomu, že jeden pro druhého tvořili společenství vzájemné opory. Svět si možná cení víc léčby těla než léčby duší, ale tito misionáři nikoli. Společně se modlili, chválili spolu Boha a vážili si jeden druhého pro vznešené poslání, které měli společné.

Vím, že mnohým pastorům místních církví takové společenství chybí. Jeden kazatel mi řekl: „Dostávám pocit, že si mě nikdo necení. Naše hospodářská rada

neustále hledá způsoby, jak snížit výdaje, a moje ‚požitky‘ vypadají jako snadný cíl. Že by si někdo vážil mojí práce? Tenhle sbor se specializuje na její kritiku.“

Lidé zapojení ve službě mohou těmto pocitům čelit s pomocí podpůrné skupiny, která funguje jako společenství.

Rozdíl, který může společenství způsobit, je vidět při srovnání dvou románů, *Hlava 22* a *MASH*. V první z těchto knih, válečném románu Josepha Hellera, letec trpící paranoidní schizofrenií dospívá k názoru, že je proti němu celý svět, a směřuje k nejabsurdnějšímu zoufalství. Postavy, které zalidňují *MASH*,* čelí mnoha podobným problémům, ale v korejských horách nějakým způsobem vzniklo ztřeštěné, ale vzájemně podpůrné společenství. Když přilétají vrtulníky plné raněných, lékaři a sestry se zašklebí, prohodí pár vtipů a pak se chopí nástrojů a pustí se do práce.

Vytvoření společenství, které může prostředí *Hlavy 22* proměnit v *MASH*, je možná klíčem k přežití v náročné službě. „Moc rád bych věděl, kolik blech trýzní v noci mé bratry,“ říkal Ignác z Loyoly, čímž naznačoval potřebu těsných svazků v jezuitském řádu.

Čas od času se nějaký farník chopí iniciativy a začne se starat o blaho pracovníků ve službě. Například jedni bohatí manželé v LaSalle Street Church pocítili potřebu „mít v úctě“ ty, kdo slouží. Jeden rok věnovali tisíc dolarů na vánoční oslavu a nechali pracovníky církve rozhodnout, jak s nimi naloží. Ti se rozhodli pro večeři

* Zkratka pro *Mobile Army Surgical Hospital*, vojenskou pohyblivou chirurgickou nemocnici.

v luxusní chicagské restauraci a lístky do divadla. Jakožto manželský partner jednoho z církevních pracovníků jsem se toho také zúčastnil a ve tvářích lidí kolem sebe jsem viděl, co ten večer znamenal pro ty, kdo zřídka měli možnost – nebo prostředky – na to, aby mohli strávit večer takovým způsobem. Po celém městě velké společnosti pořádaly pro své zaměstnance sváteční večírky. Kolik církví a organizací, které se věnují křesťanské službě, však připravilo tak velkorysé uctění svých věrných představitelů?

Moje manželka sloužila mezi nejchudšími lidmi v Chicagu a utrpení a nespravedlnost, s nimiž se každý den setkávala, byly téměř nad její síly. Brzy jsem zjistil, že je na mně, abych vypožoroval, kdy Janet potřebuje odjet někam na víkend, povečeřet v restauraci nebo zajít si na koncert Chicagského symfonického orchestru. Cítila se provinile, že se užívá takového přepychu – nikdo ze seniorů, s nimiž pracovala, by si ho nemohl dovolit – ale věděl jsem, že neustálý přísun bolesti by ji zbavil jakékoli schopnosti někomu pomáhat. Jako součást jejího podpůrného společenství jsem se jí musel starat o vnitřní stravu, která jí dávala sílu, aby mohla pokračovat v předních liniích.

3) *Nepletu si Boha se životem?* Tuto formulaci mám od muže jménem Douglas, s ním jsem mluvil v rámci svého průzkumu pro knihu *Zklamán Bohem*. Ze všech lidí, které jsem znal, se Douglasův život nejvíc podobal Jóbovu. Právě když učinil obětavé rozhodnutí vstoupit do služby městským lidem žijícím na okraji společnosti, jeho svět se prudce otřásl. Ztroskotalo financování jeho služby, manželka mu onemocněla rakovinou a jeden

opilý řidič narazil do jeho auta, přičemž ošklivě zranil Douglase a jeho dvanáctiletou dceru. Nedlouho poté jeho manželka zemřela. Chtěl jsem, aby mi Douglas popsal své zklamání Bohem, ale k mému překvapení mi sdělil, že žádné takové pocity nemá.

„Už dávno, a hlavně při těchto tragédiích, jsem se naučil,“ řekl mi Douglas, „neplést si Boha se životem. Nejsem žádný stoik. To, co se mi stalo, mě štve stejně, jako by to štvalo kohokoli jiného. Mám svobodu proklínat nespravedlnost života a ventilovat všechn svůj zármutek a hněv. Ale věřím, že Bůh tuhle nehodu vnímá stejně jako já – se zármutkem a hněvem. Neobviňuji ho z toho, co se stalo.“

Douglas pokračoval: „Naučil jsem se vidět za hranice fyzické reality v tomto světě do reality duchovní. Máme sklon myslet si: Život by měl být spravedlivý, protože Bůh je spravedlivý. Ale Bůh není život. Když budeme pěstovat vztah s Bohem bez ohledu na naše životní okolnosti, pak možná vydržíme, i když se fyzická realita bude hroutit. Důvěřovat Bohu se můžeme učit navzdory každé nespravedlnosti života.“

Mnozí bibličtí hrdinové – Abraham, Josef, David, Eliáš, Jeremjáš, Daniel – procházeli velice podobnými zkouškami jako Jób (nebo Douglas). U každého z nich někdy fyzická realita jako by představovala Boha v roli nepřítele. Každému z nich se však navzdory obtížím podařilo dál Bohu důvěřovat. Jejich víra se tak posunula od „smluvní víry“ – budu Boha následovat, když se mnou bude dobře jednat – ke vztahu, který překoná každou těžkost.

Pozoruji, že lidé zapojení ve službě žijí, možná víc než většina lidí, s nestálou „smluvní vírou“. Vždyť přece

věnují čas a energii na Boží dílo; nezaslouží si tedy na oplátku zvláštní zacházení?

Moji manželku dřív rozčilovalo, když dostala pokutu za příliš dlouhé parkování, zatímco šla vyzvednout maso pro vývařovnu nebo byla na návštěvě u některého seniora upoutaného na lůžko v nemocnici. Předplacený čas vypršel právě proto, že cítila potřebu věnovat víc času na Boží dílo. Její odměnou byla pětadvacetidolarová pokuta a půldenní cesta na dopravní inspektorát.

Bud, jeden z opravdových „světců“ v službě lidem na okraji v Chicagu, si málem uřízl ruku na cirkulárce, když dobrovolníkům ukazoval, jak stavět domy pro bezdomovce. Jakou teologií si lze takový sled událostí vysvětlit?

Znovu se vracím k Douglasově větě „Nepleť si Boha se životem“. Když se vynořují pochybnosti, často si čtu úžasnou osmou kapitolu Pavlova dopisu Římanům. Mnozí lidé znají její 28. verš: „Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha“, ale očima přeskakují k pozdějším veršům této kapitoly. „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?“ ptá se Pavel. „Snad soužení nebo úzkost, pronásledování nebo hlad, bída, nebezpečí nebo meč?“ (8,35). V této jediné větě apoštol Pavel shrnuje životopis své služby. Kvůli evangeliu prošel všemi těmito zkouškami, a přesto nějak dokázal věřit, že to „všecko“ – ačkoli to samo o sobě určitě dobré není – může Bůh k dobrému použít.

Apoštol Pavel se naučil vidět nejen životní těžkosti, ale také Boha, který jednoho dne prokáže své vítězství. „Jsem jist, že ani smrt ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost ani budoucnost, ani žádná moc, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedo-

káže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu,“ končí tato kapitola triumfálně. Takováto důvěra může výrazně přispět k řešení zklamání ze služby, která se nám nikdy nedaří úplně tak, jak bychom si přáli.

4) Pro koho pracuji? Pokud instinktivně odpovíte, že církvi, kazateli nebo misijnímu výboru, pak jste v nebezpečí. Služba je „povolání“ a jediný opravdu výkonný služebník, ať již dobrovolník nebo profesionál, skládá účty Tomu, kdo ho povolal.

Napsal jsem, že pravý Spasitel neměl nic z toho, co dnes chybně označujeme jako „spasitelský komplex“. Helmut Thielicke popisuje Ježíšovu službu následujícími slovy:

Jistě čelil obrovskému tlaku, který ho hnál k hektické, nervózní a výbušné aktivitě! Vidí... jako nikdo jiný, s nekonečnou a strašlivou blízkostí, agónii umírajícího muže, věžňova muka, trýzeň obtěžného svědomí, nespravedlnost, úzkost, děs a zvířecnost. Všechno to vidí, slyší a cítí srdcem Spasitele...

Copak mu to nenaplňuje každou hodinu, kdy je vzhůru, a neokrádá ho to o spánek v noci? Copak okamžitě nezačne bít na poplach, získávat lidi, vypracovávat strategické plány na evangelizaci světa, pracovat, pracovat, horečně pracovat, bez přestání, bez odpočinku, než přijde noc, kdy už nikdo pracovat nemůže? Tak nějak bychom si představovali pozemský život Božího Syna, kdybychom o něm uvažovali jako o člověku.

Skutečný Ježíšův život byl ale naprosto odlišný! I když mu na ramenou leželo břímě celého světa,

i když měl Korint, Efez, Athény a celé kontinenty s jejich zoufalou nouzí strašlivě blízko svého srdce, i když v pokojíku, na nároží, v hradu i chatrčích docházelo k utrpení a hříchům, jež viděl jen Boží Syn – i když se tato nezměrná bída a zkaženost hlasitě dožadovala lékaře, má čas zastavit se a promluvit si s jednotlivcem...

Svou poslušností ve svém koutečku vysoce provinčního okolí Nazareta a Betléma se nechává zařadit do veliké mozaiky, jejímž tvůrcem je Bůh. Proto má čas na lidi, neboť veškerý čas je v rukou jeho Otce. A právě proto z něho vyzařuje pokoj místo nepokoje. Boží věrnost už totiž překlenuje svět jako duha: nemusí ji tvořit – stačí, když pod ní bude chodit.*

Navštívil jsem indickou Kalkatu, místo plné chudoby, smrti a neřešitelných lidských problémů. Sestry řádu Matky Terezy tam slouží snad nejchudším, nejubožejším lidem na této planetě – polomrtvým tělům, která sbírají na kalkatských ulicích. Svět stojí v úžasu před oddaností těchto sester a výsledky jejich služby, ale mě na těchto sestrách fascinuje ještě něco dalšího: jejich klid a vyrovnanost. Kdybych se potýkal s takovým mamutím, beznadějným projektem, pravděpodobně bych pobíhal sem a tam, faxoval bych tiskové zprávy, abych získal finanční podporu, prosil bych o víc prostředků, polykal prášky na uklidnění a hledal způsoby, jak se

* Z knihy *The Waiting Father* (Čekající otec).

vypořádat se svým narůstajícím zoufalstvím. Tyto řádové sestry nikoli.

Jejich klid má svůj původ v tom, co se děje před začátkem jejich každodenní práce. Tyto sestry vstávají ve čtyři hodiny ráno, dlouho před východem slunce. Oblečené do bělostných hábitů vejdou jedna po druhé do kaple, kde se společně modlí a zpívají. Než se vůbec setkají se svým prvním „klientem“, ponořují se do uctívání a do Boží lásky.

Když do jejich komunitního domu přijdou hosté, misionářky řádu milosrdenství je žádají, aby svou návštěvu začali modlitbou v kapli. Sama Matka Tereza vítala každého návštěvníka tímto pozváním: „Pojďme nejprve pozdravit pána domu. Ježíš je tady.“

U sester, které v Kalkatě provozují Dům umírajících a strádajících, necítím žádnou úzkost. Ano, vidím na nich zájem a soucit, ale nikoli posedlost tím, co nestihly udělat. Tyto sestry nepracují s cílem zaplnit co největším počtem případů formuláře pro nějakou agenturu sociálních služeb. Pracují pro Boha. Svůj den s ním začínají i končí a všechno mezitím přinášejí Bohu jako oběť. Bůh a jedině Bůh určuje jejich hodnotu a měří jejich úspěšnost.

Můj kazatel v LaSalle Street Church Bill Leslie používal ilustraci se starou ruční pumpou. Říkal, že si občas jako taková pumpa připadá. Každý, kdo k němu přišel, natáhl ruku a pořádně zapumpoval, a on pokaždé pocítil, jak z něho něco odtéká. Nakonec se přiblížil k bodu „vyhoření“, kdy už neměl co dát. Připadal si vyschlý.

Uprostřed tohoto období Bill odjel na týdenní duchovní cvičení, kde tyto své myšlenky vyjádřil duchov-

nímu lékaři, který mu byl přidělen, jedné velice moudré řádové sestře. Očekával od ní konejšivá slova o tom, jak je úžasný a obětavý. Místo toho mu řekla: „Bille, když máš vyschlou nádrž, můžeš dělat jen jedinou věc. Musíš jít hlouběji.“ Během tohoto pobytu si uvědomil, že k tomu, aby mohl pokračovat ve své vnější cestě, musí upřednostnit svou vnitřní cestu.

V záznamu o Ježíšově službě na zemi vidím jen jedinou chvíli, kdy se přiblížil stavu, který připomínal něco jako „vyhoření“. V zahradě Getsemane si Ježíš lehl tvář k zemi a modlil se. Pot se z něho řinul jako krůpěje krve. Jeho modlitby měly netypický tón naléhání. „Ježíš ... přinesl s bolestným voláním a slzami obět modliteb a úpěnlivých proseb Bohu, který ho mohl zachránit před smrtí,“ píše list Židům (5,7), ale Ježíš samozřejmě věděl, že před smrtí zachráněn nebude. Jak v něm toto vědomí narůstalo, cítil úzkost. Nepodpíralo ho žádné společenství – všichni usnuli. „To jste nemohli jedinou hodinu bdít se mnou?“ vytýkal jim. (Matouš 26,40).

Přesto se mezi scénou v Getsemane a tím, co následovalo, odehrála dramatická změna. Evangelijní vyprávění o Getsemane ukazují člověka v tísní a úzkosti. Po Getsemane vykreslují člověka, který více než Pilát i Herodes jedná s naprostým sebeovládáním. Pročtěte si zápisy o tom, jak byl Ježíš vyslýchán. Ježíš není obět; je vyrovnaný, je pánem osudu.

Co se tam v zahradě stalo tak důležitého? O obsahu Ježíšových modliteb nemáme mnoho podrobností, protože potenciální svědkové tvrdě spali. Možná se ohlížel za celou svou službou na zemi. Možná na něho doléhala tíha všeho toho, co zůstalo nedodělané: jeho učeníci

byli nestálí a nezodpovědní, hnutí bylo ohrožené, svět byl dál domovem zla a mnohého utrpení. Zdálo se, že sám Ježíš je na samém okraji sil. V myšlenkách na bolest a smrt neměl o nic větší zálibení než vy nebo já.

Tuto krizi však Ježíš v Getsemane překonal tím, že své břemeno přenesl na Otce. Vždyť přišel plnit Boží vůli a jeho modlitba vyústila ve slova: „avšak ne jak já chci, ale jak ty chceš“ (26,39). O pouhých několik hodin později vykřikl hlubokou pravdu: „Je dokonáno“ (Jan 19,30).

Modlím se za tento pocit klidu, *důvěry*. Modlím se, abych svou práci a svůj život dokázal každý den vnímat jako oběť Bohu. Poznal jsem, že Bůh je Bohem milosrdenství, soucitu a milosti – spolehlivým pánem. Bůh a jedině Bůh je způsobilý pomáhat mi při zdolávání kluzké stezky mezi láskou k druhým a láskou k sobě – stezkou lemovanou vysokou citlivostí a necitelností.

TÓN SNAHY

C. S. Lewis napsal, že Bůh „jak se zdá, nedělá sám nic, co může svěřit bytostem, jež stvořil. Příkazuje nám, abychom pomalu a nemotorně dělali to, co by sám mohl udělat dokonale a mrknutím oka“. Tento princip nejlépe ilustruje církev Ježíše Krista, které Bůh svěřil úkol ztělesňovat Boží přítomnost ve světě. Všechny naše snahy jsou příkladem tohoto Božího delegování.

Každý rodič něco ví o riziku svěřování zodpovědnosti, s veškerými jeho radostmi a strastmi. Dítě, které dělá své první kroky, se chvíli pevně drží, pak jde, padá a zase se škrábe na nohy a zkouší to znovu. Jiný způsob, jak se naučit chodit, ještě nikdo nevymyslel.

Ano, církev ve svém poslání selhává a dělá hrubé chyby právě proto, že ji tvoří lidé, kteří nedosahují Boží

slávy. To je riziko, které Bůh podstoupil. Ten, kdo vstupuje do církve s očekáváním dokonalosti, nechápe povahu tohoto rizika ani povahu lidství. Tak jako každý romantik nakonec pozná, že manželství je začátek, a nikoli konec boje o fungování lásky, musí každý křesťan poznat, že i církev je jen začátek.

Skladatel Igor Stravinskij jednou napsal novou skladbu, která obsahovala obtížnou houslovou pasáž. Po několika týdnech nacvičování sóla přišel houslista za Stravinským a řekl mu, že to nezvládne zahrát. Snažil se, co mohl, ale zjistil, že ta pasáž je příliš těžká, snad dokonce nehratelná. Stravinskij odpověděl: „Chápu. Jde mi o to, aby to znělo, jako když se ji někdo *snaží* zahrát.“ Možná něco podobného zamýšlel Bůh i s církví.

Vzpomínám si, jak jsem podobnou ilustraci slyšel od Earla Palmera, kazatele, jenž obhajoval církev před kritiky, kteří ji odsuzovali kvůli jejímu pokrytectví, jejím selháním, její neschopnosti naplňovat vysoká novozákonní měřítká. Palmer, který tehdy žil v Kalifornii, si schválně zvolil prostředí známé svou kulturní nedotčeností.

„Když se školní ochestr na Miltipas High School pokouší o Beethovenovu Devátou symfonii, výsledek je katastrofální,“ říkal Palmer. „Nepřekvapilo by mě, kdyby se při představení starý Ludwig navzdory své hluchotě obracel v hrobě. Mohli byste se ptát: ‚Proč se s tím namáhat?‘ Proč na ty ubohé děti nakládat tak strašlivé břemeno a snažit se s nimi zahrát to, co měl nesmrtelný Beethoven na mysli? Takové dokonalosti nemůže dosáhnout ani slavný Chicagský symfonický orchestr.“

Já na to odpovídám takto: Ten školní orchestr zprostředkuje některým lidem v hledišti jejich jediné setkání s Beethovenovou velkolepou Devátou symfonií. Zdaleka to není dokonalé, ale je to jediný způsob, jak uslyší Beethovenovo poselství.“

Tuto analogii Earla Palmera si připomínám, kdykoli se při církevní bohoslužbě začínám propadat studem. Ačkoli možná nikdy nedosáhneme toho, co měl skladatel na mysli, jiný způsob, jak tyto zvuky mohou na zemi zaznít, neexistuje.

PROČ SE OBTĚŽOVAT S CÍRKVÍ?

Vydal Návrat domů jako svou 200. publikaci.

Přeloženo a vydáno se svolením:
ZondervanPublishingHouse, Grand Rapids
Michigan, 49530, U.S.A.

Autor: Philip D. Yancey
Překlad: Alena Švecová
Odpovědný redaktor: Miroslav Hora
Grafická úprava, sazba: Petr Plaňanský
Obálka: JanAltonDesign, Alena Nievaldová, ak. mal.
Foto na obálce: Rostislav Matulík

Výroba: Petr Plaňanský
Tisk: Macík Sedlčany

Návrat domů, Plzeňská 166, Praha 5
e-mail: navrat@navrat.cz
www.navrat.cz

PHILIP YANCEY / PROČ SE OBTĚŽOVAT S CÍRKVÍ?

„Křesťanství není čistě intelektuální, vnitřní víra. Je možné ho prožívat jen ve společenství. Snad z tohoto důvodu jsem to s církví nikdy úplně nevzdal. Někde hluboko vnímám, že církev obsahuje něco, co zoufale potřebuji. Kdykoli na nějaký čas církev opustím, zjišťuji, že tím trpím já... V církvi jsem se naučil dívat se vzhůru, kolem sebe, ven a do sebe. Tento nový způsob pohledu mi pomohl přestat církev pouze tolerovat a místo toho se učit milovat ji...”

Autor, známý americký publicista, předkládá své postřehy o křesťanské církvi tak, jak ji osobně poznal. Hovoří o situacích, které ho oslovily, a o lidech, kteří se nějakým způsobem zapsali do jeho života. Jeho pohled je laskavý a plný milosti i přes to, že je v mnoha ohledech bolestivě pravdivý i štiplavě kritický. K tomu, aby církev co nejlépe popsal a vykreslil tak její bohatost, rozmanitost i podivnost, použil Philip Yancey řadu metafor. Církev tak můžeme spolu s autorem vnímat například jako:

- terapeutickou skupinou dvanácti kroků
- dopravní inspektorát
- ambulanci
- vlak nadzemní dráhy
- rodinu
- šatnu
- výčep
- úřad sociální práce

*„Jak Bůh vnímá církev, která přináší tak zkreslený obraz? Možná, jak navrhuje Malcom Muggeridge, **„když se Bůh skrze věky díval na bytosti, které stvořil, zklamání bez konce dolehlo na misku vah proti nevyčerpatelné lásce”**. My lidé působíme Bohu velikou bolest, ale Boží vášnivý zájem o nás přesto trvá. Neměl bych mít alespoň z části podobný postoj vůči církvi kolem sebe?”*

Philip Yancey získal diplom v oboru komunikace a angličtiny na Wheaton College Graduate School chicagské univerzity, v současné době pracuje jako redaktor v časopise *Christianity Today*. Uveřejnil více než šest set článků v osmdesáti publikacích. Jeho kniha *Ježíš, jak jsem ho neznal* se stala americkým bestsellerem, dostala se do žebříčků *Publishers Weekly* i *ECPA* a získala cenu roku Gold Medallion Book. Několik jeho dalších knih získalo řadu prestižních ocenění. Autorsky spolupracoval na *The Student Bible*, která též obdržela cenu Gold Medallion Award, a je spoluautorem tří titulů, které napsal spolu se zakladatelem lékařské misie dr. Paulem Brandem. S manželkou žijí v Coloradu. Česky tomuto autorovi dosud vyšly knihy *Zklamán Bohem*, *Ježíš, jak jsem ho neznal*, *Nekončící milost*, *Bible, kterou četl Ježíš* a *Kde je Bůh, když to bolí?*

